

PK-YRITYSBAROMETRI SYKSY 2021

Sisällys

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. AINEISTO	6
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	9
3. SUHDANTEET	10
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	10
3.2 Liikevaihto	12
3.3 Kannattavuus	13
3.4 Vakavaraisuus	14
3.5 Investoinnit	15
3.6 Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys	16
3.7 Henkilökunnan määrä	17
3.8 Vienti ja liiketoiminta ulkomailla	18
3.9 Tuonti	19
3.10 Tuotantokustannukset	20
3.11 Inflaatio-odotukset	21
4. KEHITTYMINEN JA KANSAINVÄLISTYMINEN	22
4.1 Kasvu	22
4.2 Uusiutuminen	24
4.3 Kansainvälistyminen	25
4.4 Kansainvälistymispalvelujen käyttäminen pk-yrityksissä	27
4.5 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja -esteet	29
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	31
5.1 Rahoitus	31
5.2 Maksuvaikeudet	36
5.3 Digitaalisuus liiketoiminnassa	37
5.4 Pk-yritysten toimintaympäristö	39
5.5 Työpaikkasopiminen	40
5.6 Yritysten koronatuot ja rahoitus	41
5.7 Yritysten valmistautuminen koronavirukseen jälkeiseen aikaan	42
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	44
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	46

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- pääekonomisti **Mika Kuismanen**
- ekonomisti **Petri Malinen**
- ekonomisti **Sampo Seppänen**

Julkaisun ulkoasu ja taitto:
Aste Helsinki Oy, Lea Hult
Painopaikka: EuraPrint Oy

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera ja työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Syksyn 2021 Pk-yritysbarometri perustuu 4 600 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia ja kehitystä, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittymistä sekä investointeja ja rahoitustilannetta.

Barometri julkaistaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Helsingissä 1.9.2021

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Ilona Lundström
osastopäällikkö
työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pk-yritysten näkymät ovat parantuneet selkeästi poikkeuksellisen pandemia-ajan jälkeen, ja suhdanneodotukset ovat nousseet voimakkaasti. Talouden odotetaan kasvavan kuluvaan ja ensi vuoden aikana selvästi.

Suhdannenäköymien saldoluku nousi kevästä 19 yksiköllä. Vuodessa nousua on kertynyt 33 yksikköä. Talouden tila on selvästi parantunut ja odotukset ovat vahvasti positiiviset, suhdanneodotusten saadessa arvon 22. Odotuksiin liittyy toki edelleen epävarmuutta siitä, miten pandemiatilanne kehittyy.

Liikevaihto kasvaa, mutta investoinnit eivät lähde liikkeelle

Odotukset liikevaihdon kehityksestä vastaavat pitkälti yleisiä suhdanneodotuksia. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kehittyvän positiivisesti, ja odotukset liikevaihdon kasvusta ovat nousseet siten, että saldoluku nousi kevään barometrista 16 yksikköä ja saa arvon 29. Tämä vastaa tilannetta ennen pandemiaa.

Kannattavuusodotukset ovat liikevaihto-odotusten tapaan parantuneet selvästi. Saldoluku nousi kevään barometrista 16 yksikköä ja saa arvon 29. Kannattavuusodotukset ovat lähestymässä samaa tasoa, jolla ne olivat ennen pandemiaa. Odotuksissa heijastuu kuitenkin epävarmuus tulevasta, ja siksi odotukset jäävät alle pitkän aikavälin keskiarvon.

Vakavaraisuuden vahvistumista odottaa selvästi aiempaa useampi pk-yritys. Odotukset vakavaraisuuden kehityksestä ovat nousseet nopeasti. Saldoluku nousi edellisestä barometrista: saldoluku saa arvon 17, nousua on yhdeksän yksikköä.

Näkymien paranemisesta huolimatta pk-yritykset arvioivat edelleen lievästi vähentävänsä investointejaan lähiaikoina. Investointien arvon muutosten saldoluku päättyi lukemaan miinus yksi. Saldoluvun arvo koheni kuitenkin selvästi kevästä. Nousua on 12 yksikköä. Investointiodotusten heikompi kehitys voi olla yhteydessä epävarmuuteen pidemmän aikavälin talouskasvusta ja toimintaympäristön muutoksesta.

Pk-yritykset kasvattavat henkilöstöä maltillisesti

Pk-yritykset huolehtivat henkilöstöstä ja sinnittelevät heikon taloustilanteen yli pitämällä siitä kiinni. Tämä sama kehitys on nähty myös pandemian aikana. Tämän seurauksena suhdanneodotusten paraneminen ei välittömästi näy yhtä suurena muutoksena henkilöstön määrään kohdistuvissa odotuksissa.

Tulos on kuitenkin selvästi positiivisempi kuin keväällä. Odotukset henkilöstön määrän kehityksestä nousivat yhdeksän yksikköä. Odotusten saldoluku 12 on kuitenkin alle normaalin pitkän aikavälin tason. Edelleen suuri enemmistö, eli reilu 70 prosenttia pk-yrityksistä aikoo säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Pk-yrityksissä käytetään työpaikkasopimista. Noin 25 prosenttia yrityksistä kertoo, että sopimus koskee sekä työaikaa että palkkausta. Toimialoitain tarkasteltuna ei merkittäviä eroja voida havaita, ainoastaan kaupassa työpaikkasopiminen on hiekan vähäisempää.

Kustannusten nopea nousu luo uhan hyville odotuksille

Tuotantokustannusten nousuodotukset ovat voimakkaita. Erityisesti raaka-aineiden ja muiden väli tuotteiden hintojen odotetaan nousevan enemmän kuin aikaisemmin. Yrityksen omien tuotteiden ja palveluiden hinnoitteluvälin odotetaan kasvavan, mutta kasvu ei kykene kompensoimaan väli tuotteiden hintojen nousua. Tuotantokustannusten odotetaan nousevan jopa puolitoistakertaiseksi verrattuna lopputuotehintoihin.

Haastavaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten arvioidaan kasvavan voimakkaasti tilanteessa, jossa joudutaan elämään edelleen epävarmassa toimintaympäristössä ja aiempaa heikommin taloudellisin puskurein.

Kasvua uusiutumisesta ja kansainvälistymisestä

Väistyvä pandemia ei ole tukahduttanut yritysten kasvuhaluja, mutta pidemmällä aikavälillä huolta kuitenkin herättää lievä trendinomainen alenema voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten määrässä.

Yritykset hakevat kasvua ja menestystä useasta lähteestä. Hieman yli neljännes yrityksistä on ottanut käyttöön uutta teknologiaa. Eniten uutta teknologiaa ovat ottaneet käyttöön kaupan ja palveluiden toimialoilla toimivat yritykset. Lähes puolet yrityksistä on kouluttanut henkilöstöään. Nopeasti kehittyvässä maailmassa osaava henkilöstö on avainasemassa yritysten menestyksen kannalta.

Kansainvälisyys on usealle pk-yritykselle avain menestykseen. Yhä useammalle yritykselle se on myös välttämätön väylä selviytymiselle. Suomessa on yrityksille tarjolla kansainvälistymispalveluita useasta lähteestä. Järjestelyllä on etunsa, sillä usein yritysten tarpeet kansainvälistymisasiossa poikkeavat toisistaan. Palveluihin ollaan kokonaisuudessaan varsin tyytyväisiä.

Poikkeustilanteeseen luotua yritysrahoitusta hyödynnetty

Yritysten heikentynyt luottokelpoisuus yhdistettynä alhaiseen investointihalukkuuteen ja pandemiasta johtuvaan epävarmuuteen näkyvät ulkoisen rahoituksen käytössä: barometrin mukaan alle puolella pk-yrityksistä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Suhteessa kevään barometriin ulkoisen rahoituksen käyttö on vähentynyt, mutta lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta ottaneiden pk-yritysten osuus on muuttunut viime vuosien aikana hyvin vähän.

Lähes joka kymmenes pk-yritys kertoi, että ei ole hakenut rahoitusta viimeisen vuoden aikana, vaikka sille olisi ollut tarvetta. Vaikuttaa siltä, että osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jät-

tää hakematta sitä. Syynä ovat ensisijaisesti kireät vakuusvaatimukset ja korkea oman pääoman vaatimus.

Oman pääoman merkitys rahoituksen saataavuudessa on korostunut samaan aikaan, kun pandemian pitkä kesto on syönyt monen pk-yrityksen varoja. Koska oma pääoma vaikuttaa rahoitusriskiin, on oman pääoman puutteesta tullut merkittävä este saada rahoitusta.

Finnveran rooli pankkilainojen täydentäjänä on merkittävä. Pankkirahoitusta hakeneista 35 prosenttia kertoi, että rahoituksen saanti edellytti Finnveran takausta.

Pandemian lieveneminen näkyy pk-yritysten kassatilanteessa, joka on parantunut vuoden takaisesta. Tällä kertaa 15 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on laskenut vuodessa neljällä prosenttiyksiköllä.

Koronatuet toimineet kohtuullisen hyvin, ja yritykset valmistautuvat uuteen normaaliin

Valtio on tukenut yrityksiä rahoituksella koronakriisissä. Yrityksistä 45 prosenttia on hakenut koronatukea tai rahoitusta. Suuri osa yrityksistä koki yritysten koronatuken ja muiden rahoitusmahdollisuuksien vastanneen tarpeeseen hyvin tai ainakin jossain määrin.

Väistyvä pandemia muuttanee toimintaympäristöä pysyvästi. Pärjätäkseen pk-yritysten tulee mukauttaa toimintaansa reagoiden muutoksiin. Tällä hetkellä enemmistö pk-yrityksistä uskoo tässä onnistuneensa ja kertoo näkymien olevan erittäin hyviä tai hyviä.

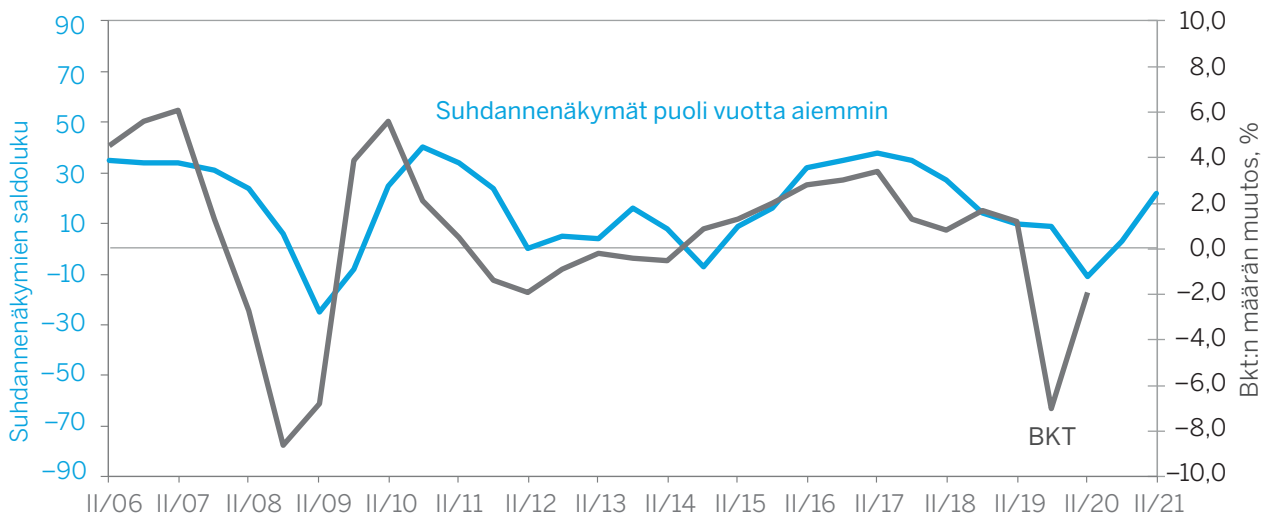
Pandemian takia kulutuskäyttäytyminen muuttuu pysyvästi. Muuttuva toimintaympäristö haastaa perinteiset tavat tavoittaa asiakkaita. Pk-yritykset ovat havainneet toimintaympäristön muutokset, ja noin puolet yrityksistä on valmistautunut tulevaan.

1. Aineisto

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta ja uusiutumista.

Taloustutkimus Oy toteutti syksyn 2021 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä kesä- ja heinäkuussa 2021. Kyselyyn vastasi 4 592 suomalaisen pk-yrityksen edustajaa. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Bisnoden Selector B2B palvelusta ja Suomen Yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ja BKT:n määrän muutos

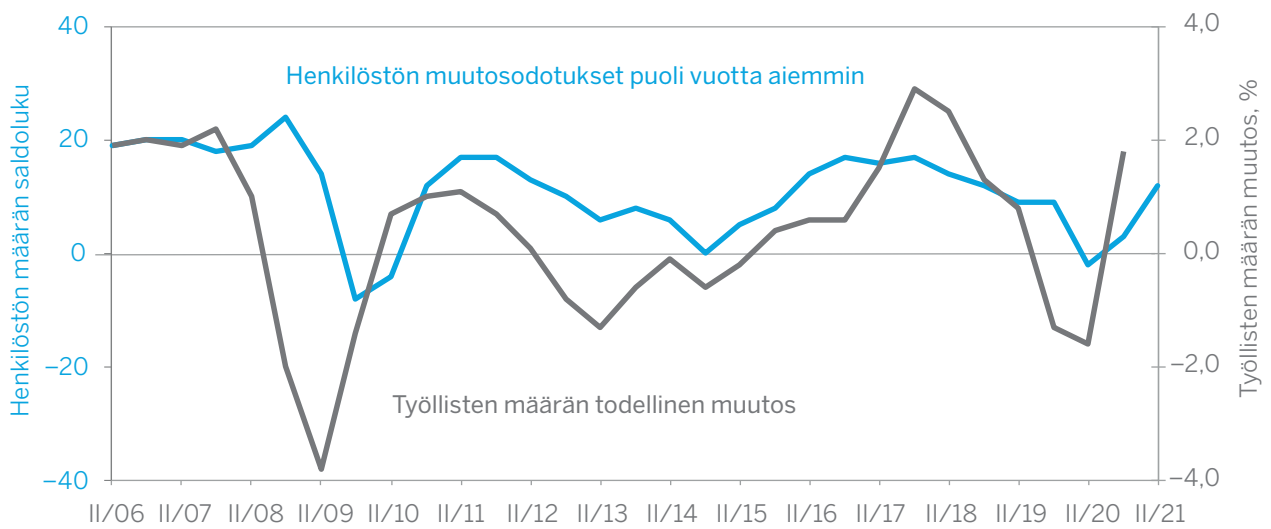

(TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pienten ja keski suurten yritysten todellista rakennetta.

Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekäänteitä sekä kiinnittämään huomiota niihin talouspolitiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut ovat yleensä seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten suhdannerytmiä viiveellä, mutta tällä kertaa tilanne on päinvastainen. Koronapandemian väistymisen vaikutukset talouteen ja tulevaisuuteen näkyvät korostetun selvästi pk-yritysten kotimarkkinoihin painottuvassa otoksessa.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyyden muutos

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	370	8
	Rakentaminen	721	16
	Kauppa	776	17
	Palvelut	2 724	59
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	2 709	59
	5–9 henkilöä	964	21
	10–19 henkilöä	459	10
	20–49 henkilöä	322	7
	50+ henkilöä	137	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	2 103	45
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	730	16
	0,5–0,99 miljoonaa euroa	590	13
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	264	6
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	167	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	401	9
	5 miljoonaa euroa tai yli	308	7
ALUE (MAAKUNTA)	Etelä-Karjala	95	2
	Etelä-Pohjanmaa	202	4
	Etelä-Savo	125	3
	Helsinki	738	16
	Kainuu	51	1
	Häme	139	3
	Keski-Pohjanmaa	117	3
	Keski-Suomi	205	4
	Kymenlaakso	129	3
	Lappi	150	3
	Pirkanmaan	419	9
	Rannikko-Pohjanmaa	89	2
	Pohjois-Pohjanmaa	229	5
	Pohjois-Karjala	109	2
	Pohjois-Savo	172	4
	Päijät-Häme	159	3
	Pääkaupunkiseutu	369	8
	Satakunta	192	4
	Uusimaa	461	10
	Varsinais-Suomi	441	10
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	Ennen 1990	884	19
	1990–1999	835	18
	2000–2009	1 074	24
	2010–	1 785	39
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	356	8
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1 510	33
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 421	31
	Ei kasvutavoitteita	1 104	24
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	190	4
YHTEENSÄ		4 592	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen tuoreimman Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2019 noin 292 000 yritystä ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja. Edelliseen vuoteen verrattuna yritysten lukumäärä nousi noin 4 000:lla.

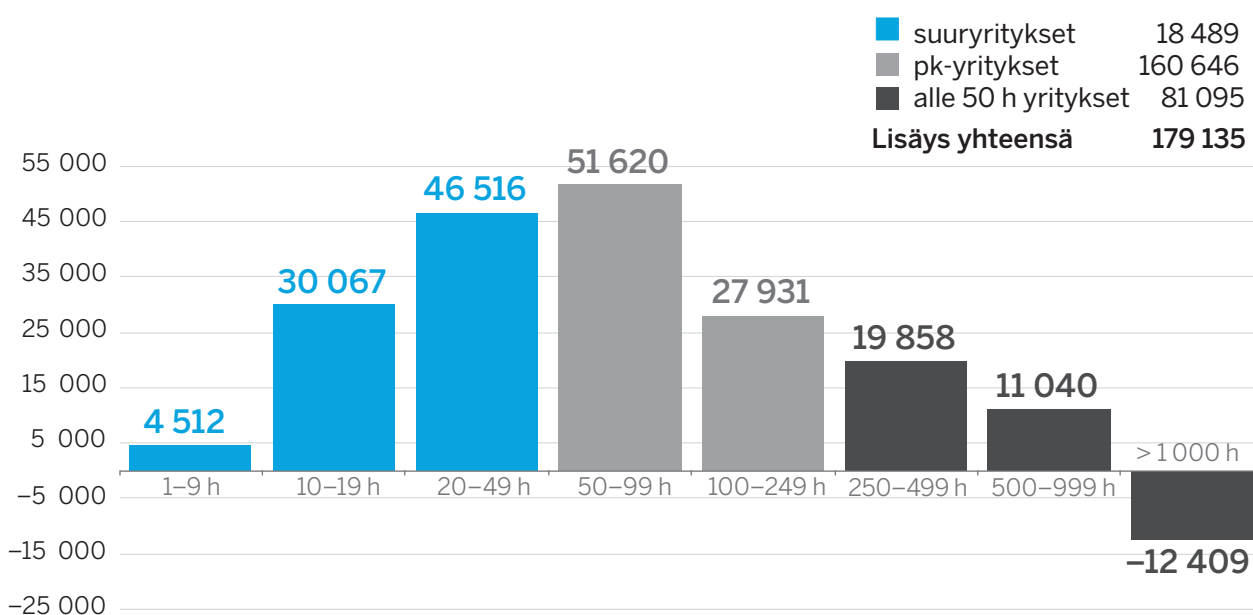
Alle kymmenen henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2019 noin 93 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus pysyi ennallaan 99,8 prosentissa.

Suomalaisten yritysten liikevaihtoa kertyi toissa vuonna 445 miljardia euroa. Kohtuullisen talouskehityksen seurauksena yritysten yhteenlaskettu liikevaihto kasvoi. Kasvua kertyi edellisestä vuodesta noin kaksi ja puoli prosenttia. Pk-sektorin osuus kaikkien suomalaisyritysten liikevaihdosta oli vuonna 2019 noin 58 prosenttia. Tämä osuus säilyi edellisen vuoden tasolla.

Suomalaiset yritykset (pl. maa-, metsä-, ja kalatalous) työllistivät toissa vuonna 1 479 000 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten eli 1–9 henkeä työllistävien yritysten osuus tästä työllisten määrästä oli hieman reilu viidennes ja koko pk-sektorin 63,9 prosenttia.

Vuosina 2001–2019 työpaikkojen nettolisäys kertyi lähes kokonaisuudessaan pk-yrityksiin. Kaikkein eniten henkilöstön määrä kasvoi pienissä yrityksissä. Sen sijaan suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä yrityksissä henkilöstöä oli vuonna 2019 vain hieman enemmän kuin vuosituhannen alussa. Suuryritysten työllisten määrän hidasta kasvua selittää osin monien toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Yritysten henkilömäärien vertailussa on huomattava, että kasvaessaan yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen.

Kuva 3: Työllisten määrän muutos erikokoisissa yrityksissä vuosina 2001–2019

Lähde: Tilastokeskus. Henkilömäärät muunnettu kokopäiväisiksi työpaikoiksi, pl. maa-, metsä- ja kalatalous

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten suhdanneodotukset ovat nousseet poikkeuksellisen pandemiavuoden jälkeen voimakkaasti. Suhdannenäkymien saldoluku nousi kevästä 19 yksiköllä. Vuodessa nousua on kertynyt 33 yksikköä. Talouden tila on selvästi parantunut, ja odotukset ovat vahvasti positiiviset. Suhdanneodotukset saavat arvon 22. Talouden odotetaan kasvavan kuluvaan ja ensi vuoden aikana selvästi. Odotusten vahvistuminen vastaa pitkälle yleistä käsitystä kansantalouden kehityksestä. On kuitenkin syytä korostaa, että sekä talouden tilaan että pk-yritysten odotuksiin liittyy edelleen merkittävää epävarmuutta siitä, miten pandemiatilanne kehittyy.

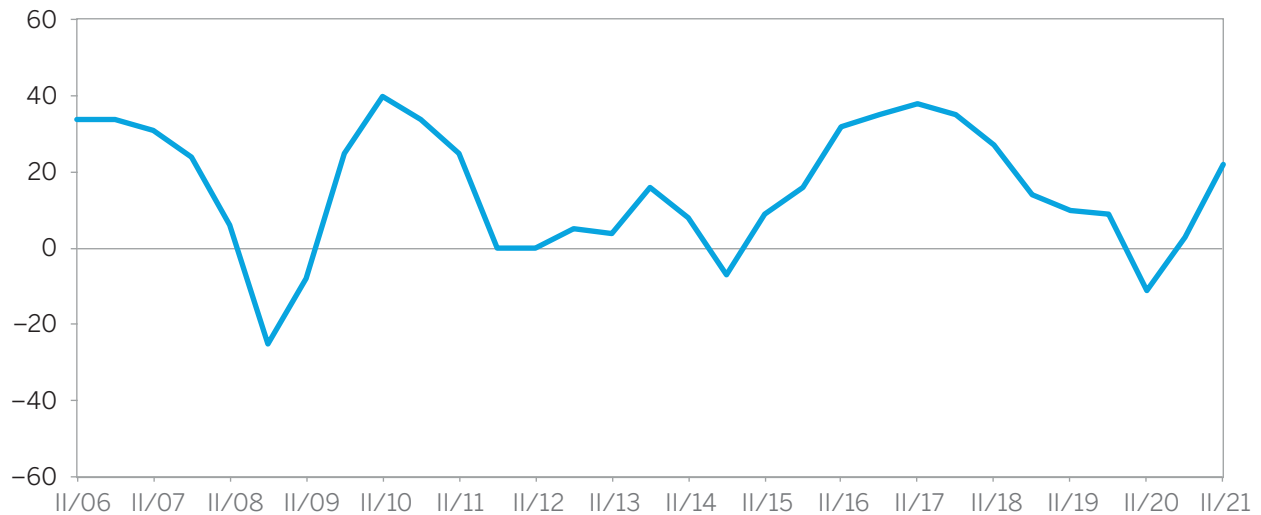
Odotusten nousua selittää maailmanlaajuisen pandemiatilanteen vähittäinen helpottuminen, jonka seurauksena talous on kääntynyt voimakkaaseen kasvuun kaikilla keskeisillä markkina-

alueillamme. Kotimaassa rokotekattavuuden nousu on elvyttänyt erityisesti yksityistä kulutusta. Yksityisen kulutuksen kasvun odotetaan jatkuvan edelleen voimakkaana. Epävarmuutta yksityisen kulutuksen kehitykseen tuo kuitenkin syksyn pandemiatilanne ja sen kehittyminen.

Pk-yrityksistä 35 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 13 prosenttia pelkää niiden heikkenevän. Edellisessä barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli yhdeksän prosenttiyksikköä vähemmän ja heikkeneviä suhdanteita ennakoivia kymmenen prosenttiyksikköä enemmän.

Toimialoittain tarkasteltuna suurin muutos tapahtui rakentamisessa, jossa saldoluku nousi 21 yksikköä tasolle 12. Myös kaikilla muilla päätoimialoilla muutos oli selvästi positiivinen. Korkein saldo-

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

luku on teollisuudessa, mutta myös palveluissa odotukset ovat lähes yhtä hyvät. Voimakkaasta positiivisesta kehityksestä huolimatta vaimeinta kehitys on rakentamisessa, jossa odotukset jäivät lähes puolet yleistä tasoa alemmaksi.

Erityisesti suurempien pk-yritysten odotukset ovat lähitulevaisuuden suhteen positiivisemmat kuin pienempien mikroyritysten. Vaikka kaikkien pk-yritysten odotukset ovat selvästi positiiviset, on hajonta kohtuullisen suurta. Samaan aikaan kun suurempien yli 50 henkilöä työllistävien yritysten saldoluku saa arvon 37, pienimmissä alle viiden hengen yrityksissä saldoluku on 19.

Barometrissa kysytään myös yritysten tämänhetkistä tilannetta suhteessa 12 kuukauden takaiseen tilanteeseen. Suhdannotilanne on tällä hetkellä lähes joka kolmannella yrityksellä parempi kuin vuosi sitten, ja tämänhetkistä tilannetta kuvaava saldoluku saa arvon 17. Saldoluku on noussut edellisestä barometrasta 36 yksikköä. Tilanne on parantunut kaikilla päätoimialoilla. Voimakkainta muutos on ollut teollisuudessa, jossa tilanne on lievästi muita toimialoja parempi. Teollisuudessa lähes joka toinen yritys sanoo nykytilanteen olevan vuodentakaista parempi.

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	35	52	13	22
Toimialoittain				
Teollisuus	38	51	11	27
Rakentaminen	26	60	14	12
Kauppa	35	51	14	21
Palvelut	37	50	13	24
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	77	20	3	74
Kasvuhakuiset	49	43	8	41
Asemansa säilyttäjät	27	58	15	12
Ei kasvutavoitetta	18	67	15	3
Toimintansa lopettavat	5	43	52	-47
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	33	53	14	19
5–9 henkilöä	36	49	15	21
10–19 henkilöä	36	51	13	23
20–49 henkilöä	43	49	8	35
yli 50 henkilöä	42	53	5	37
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	28	54	18	10
1990–1999	29	56	15	14
2000–2009	34	53	13	21
2010 jälkeen	42	48	10	32

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 LIIKEVAIHTO

Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat nousseet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodotukset ovat parantuneet voimakkaasti. Saldoluku nousi kevään barometrissa 16 yksikköä ja saa arvon 29. Tämä vastaa tilannetta ennen pandemiaa.

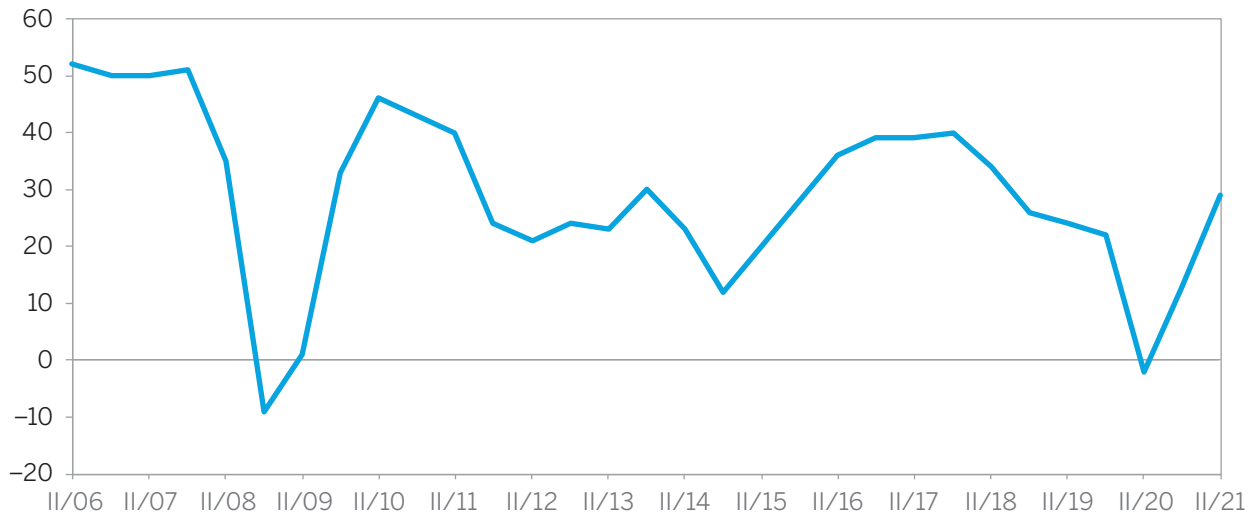
Korkeimmat odotukset liikevaihdon kasvusta ovat teollisuudessa, jossa saldoluku on 40. Teollisuuden liikevaihto-odotuksissa näkyy uusien tilausten määrän voimakas lisääntyminen, ja saldoluku nousi yhdeksän yksikköä. Muillakin toimialoilla odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat vahvasti positiiviset. Voimakkainta odotusten kasvu on rakentamisessa, jossa saldoluku nousi 21 yksikköä ja saa arvon 20. Voimakkaasta noususta huolimatta rakentamisessa odotukset ovat hieman muita toimialoja alhaisem-

mat. Kaupassa ja palveluissa odotukset tuplaantuvat verrattuna edelliseen barometriin.

Kokonaisuudessaan pk-yritysten arviot liikevaihdon kehityksestä vaikuttavat olevan lähellä talousennusteita. Kuluvalle ja ensi vuodelle tehtyjen talousennusteiden mukaan Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan selvästi.

Liikevaihto-odotukset ovat korkeimmat suurissa pk-yrityksissä. Poikkeuksellisen suuria eroja eri kokoluokan yritysten välillä ei ole. Pienimpien, alle viisi henkilöä työllistävien, yritysten näkymät ovat hieman muita vaimeammat. Pienimmistä yrityksistä vajaat 20 prosenttia uskoo liikevaihtonsa pienenevän seuraavan 12 kuukauden aikana, kun osuus suuremmissa pk-yrityksissä jää reiluun viiteen prosenttiin.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	45	39	16	29
Teollisuus	51	38	11	40
Rakentaminen	37	46	17	20
Kauppa	44	40	16	28
Palvelut	46	38	16	30

3.3 KANNATTAVUUS

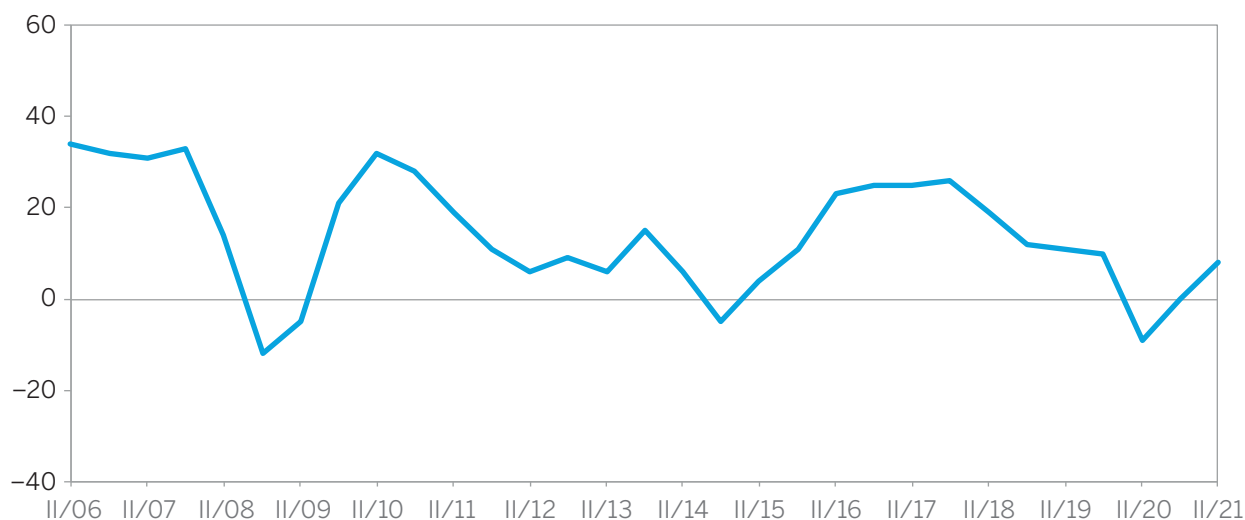
Pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat kohentuneet samaan aikaan, kun yleinen luottamus on noussut voimakkaasti. Odotukset kannattavuudesta ovat suunnilleen samalla tasolla kuin ne olivat ennen pandemiaa. Epävarmuutta tulevasta on kuitenkin edelleen: vaikka saldoluku nousi keväästä kahdeksan yksikköä saaden arvon kahdeksan, ollaan alle pitkän aikavälin keskiarvon.

Odotukset ovat kehittyneet samaan suuntaan kaikilla päätoimialoilla. Suurin muutos tapahtui palveluissa, jossa odotukset nousivat kymmenen yksikköä päätyen arvoon 13. Samaan aikaan rakentamisen odotukset kannattavuuden kehityksestä ovat edelleen negatiiviset, vaikka odotukset nousivat seitsemän yksikköä saaden arvon miinus neljä.

Kaupassa odotukset jäivät lähes samalle tasolle kuin edellisessä barometrissä, ja teollisuudessa nousua kertyi neljä yksikköä.

Suurimpien pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat selvästi negatiivisemmat kuin pienempien pk-yritysten ja mikroyritysten. Suurimmista pk-yrityksistä reilu neljännes odottaa kannattavuutensa parantuvan, mutta samaan aikaan hieman suurempi osa uskoo kannattavuuden heikkenevän. Muissa yrityskokoluokissa odotukset ovat hieman positiivisemmat. Kaikista pienimmissä ja 20–49 henkilön pk-yrityksissä odotukset ovat muita korkeammat. Positiivisimmat odotukset ovat 20–49 henkilön pk-yrityksissä, joissa saldoluku saa arvon 15.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	46	23	8
Teollisuus	30	51	19	11
Rakentaminen	23	50	27	-4
Kauppa	28	45	27	1
Palvelut	34	45	21	13

3.4 VAKAVARAISUUS

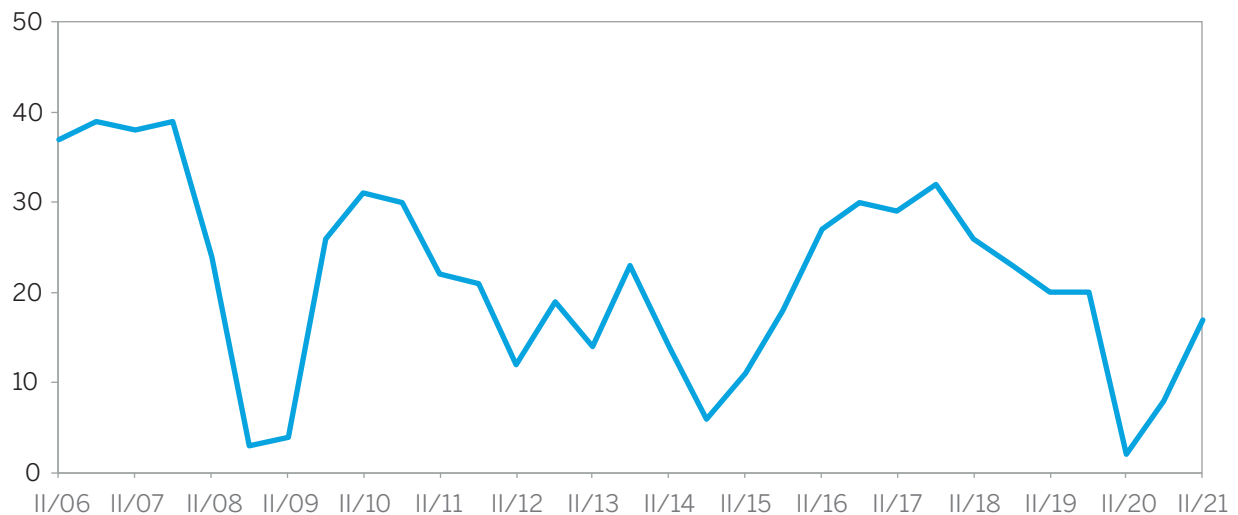
Poikkeuksellisen vuoden jälkeen odotukset vakavaraisuuden kehityksestä ovat parantuneet selvästi. Saldoluku nousi edellisestä barometrasta: saldoluku saa arvon 17, nousua on yhdeksän yksikköä. Odotukset vakavaraisuuden kehityksestä ovat vähitellen nousemassa tasolle, jolla ne olivat ennen pandemian alkua.

Positiivinen muutos koskee kaikkia toimialoja. Suurin muutos tapahtui palveluissa, jonka saldoluku nousi kevästä 12 yksikköä saaden arvon 16. Palvelujen saldoluku on toimialoista toiseksi korkein. Teollisuudessa, jossa saldoluku nousi kahdeksan yksikköä, odotukset ovat korkeimmat saldo-

luvun saadessa arvon 24. Hieman muita alemmat odotukset ovat rakentamisessa, mutta sielläkin saldoluku nousi viisi yksikköä. Kokoluokittain tarkasteltuna erot vakavaraisuudessa ovat tasaiset lukuun ottamatta suurempia, yli 19 henkilöä työllistäviä pk-yrityksiä, joiden saldoluku on kaksinkertainen verrattuna pienempiin yrityksiin.

Enintään kymmenen vuotta toimineissa yrityksissä odotetaan positiivisempia vakavaraisuuden muutoksia kuin muissa yrityksissä. On kuitenkin huomattava, että barometrissa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	31	55	14	17
Teollisuus	32	60	8	24
Rakentaminen	24	61	15	9
Kauppa	30	56	14	16
Palvelut	33	53	14	19

3.5 INVESTOINNIT

Pk-yritykset arvioivat edelleen vähentävänsä investointejaan lievästi lähiaikoina. Parantuneista suhdanne- ja kasvuodotuksista huolimatta vain kaupassa ja teollisuudessa on lievästi positiivinen saldoluku.

Investointien arvon muutosodotusten saldoluku päätyi yleisten odotusten selvästä paranemisesta huolimatta lukemaan miinus yksi. Saldoluvun arvo muuttui kuitenkin selvästi keväästä. Nousua edellisestä barometrasta on peräti 12 yksikköä. Investointiodotusten negatiivinen kehitys voi olla yhteydessä epävarmuuteen pidemmän aikavälin talouskasvusta ja toimintaympäristön muutoksesta.

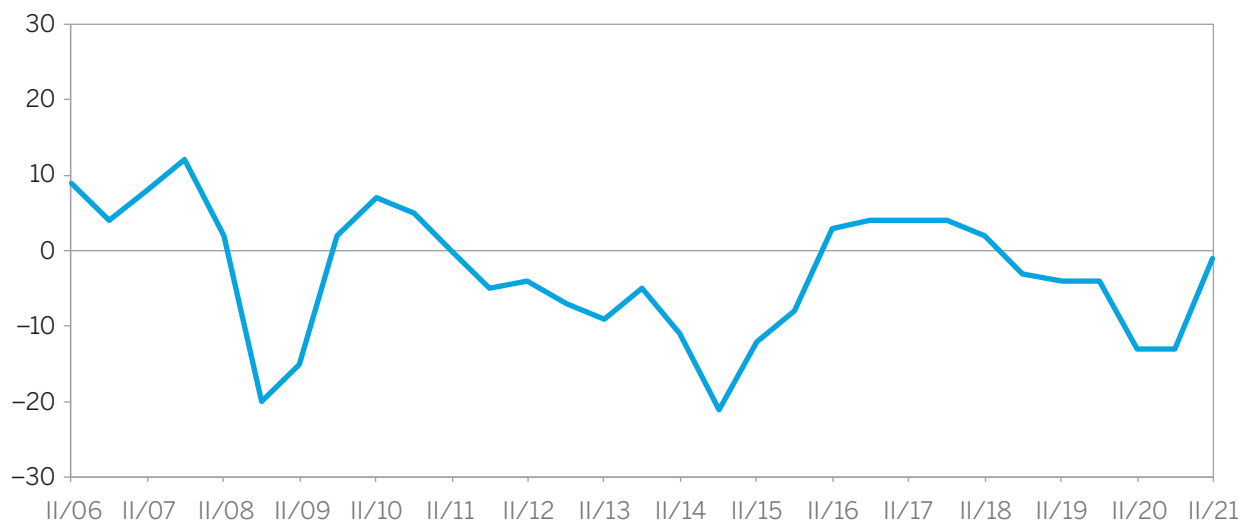
Palveluissa odotukset investointien lähiajan kehityksestä ovat heikoimmat, ja saldoluku saa arvon miinus kaksi. Verrattuna edelliseen barometriin palvelujen investointiodotusten saldoluku nousi kui-

tenkin 11 yksikköä. Myös rakentamisessa nähtiin samantapainen kehitys. Lievästi negatiivisesta saldoluvusta huolimatta muutos keväästä on selvästi positiivinen.

Hieman muita parempi tilanne on teollisuudessa ja kaupassa, joissa molemmissa on hieman enemmän niitä yrityksiä, jotka aikovat lisätä investointeja kuin niitä yrityksiä, jotka vähentävät investointeja.

Eniten investointeja aikovat kasvattaa teollisuusyritykset, mutta sielläkin vain joka neljäs pk-yritys suunnittelee kasvattavansa investointeja. Myönteistä investointiodotuksissa on se, että voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten investointien kehitystä peilaava saldoluku on kehittynyt kohtuullisesti suhteessa edelliseen barometriin. Tämä saattaa kertoa siitä, että kasvuodotukset eivät laske pidemmällä aikavälillä koko taloudessa.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	21	57	22	-1
Teollisuus	25	54	21	4
Rakentaminen	21	57	22	-1
Kauppa	22	57	21	1
Palvelut	20	58	22	-2

3.6 INNOVAATIOT SEKÄ TUOTANNON JA TUOTTEIDEN KEHITYS

Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys ovat välttämätön osa yritysten uudistumista ja kasvua. Yritysten tiukka taloudellinen tilanne on pandemian aikana vähentänyt mahdollisuuksia aktiiviseen innovointiin ja tuotekehitykseen. Tämän seurauksena yrityksiin on muodostunut painetta toiminnan kehittämiseen.

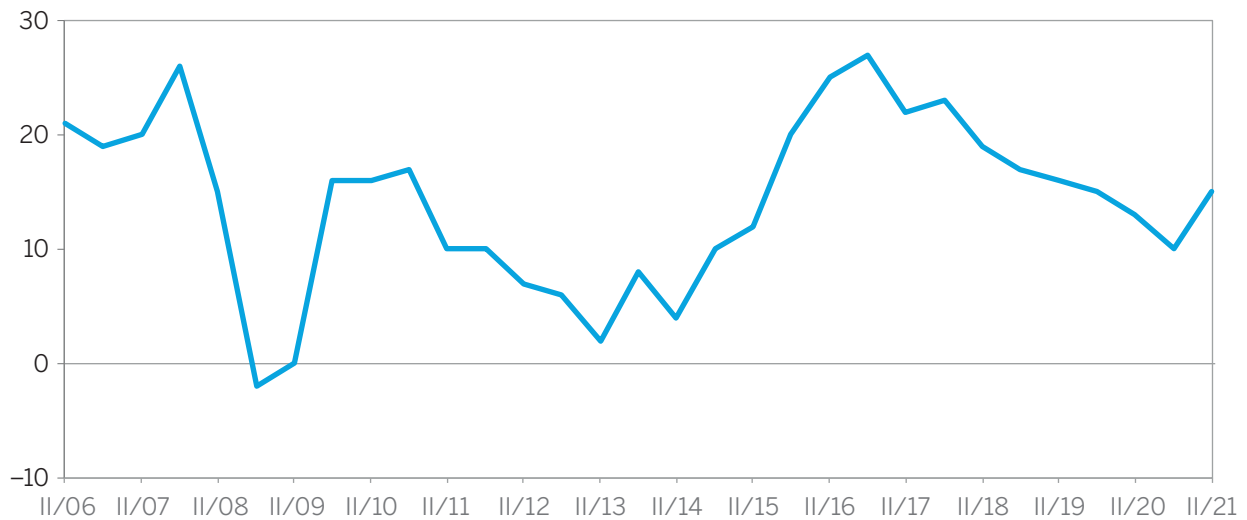
Vaikuttaa siltä, että yritykset ovat ymmärtäneen poikkeuksellisen pandemian muuttaneen toimintaympäristöä pysyvästi. Yritykset ymmärtävät innovaatioiden ja tuotekehityksen merkityksen menestymisen lähteenä. Vaikka yritysten tulevaisuuden näkymät ovat edelleen tavallista epävarmemmat, yritykset ovat kohtuullisesti lisäämässä innovointia tai tuotannon ja tuotteiden kehitystyötä. Tämä näkyi barometrin tuloksessa, joka nousi kohtuulli-

sesti keväästä.

Entistä useampi pk-yritys aikoo lisätä panostuksia innovaatioihin sekä tuotannon ja tuotteiden kehitykseen. Edelleen toki enemmistö vastaajista ilmoittaa pitävänsä tuotekehityksensä nykyisellään. Ainoastaan joka kuudes pk-yritys aikoo vähentää sitä.

Saldoluku nousi selvästi keväästä rakentamisessa, palveluissa ja kaupassa, mutta vastaavasti laski lievästi teollisuudessa. Suurin muutos koettiin rakentamisessa ja palveluissa, joissa saldoluku nousi kuusi yksikköä. Rakentamisessa innovointi sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys oli muita päätoimialoja vähäisempää, vaikka panostusten kasvu oli tällä kierroksella merkittävä.

Kuva 9: Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	27	61	12	15
Teollisuus	33	59	8	25
Rakentaminen	20	67	13	7
Kauppa	24	66	10	14
Palvelut	29	59	12	17

3.7 HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ

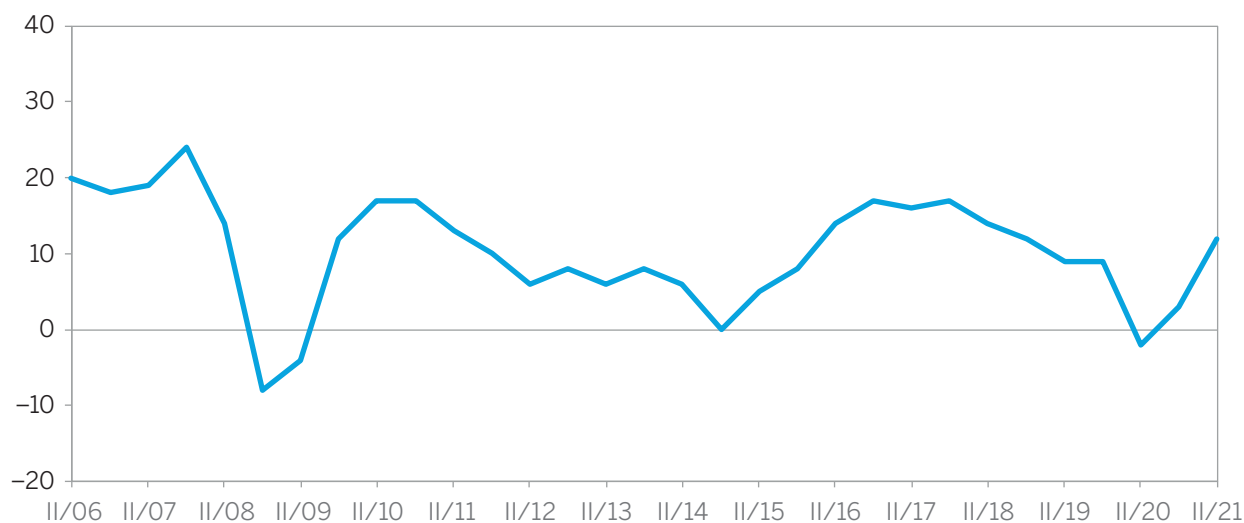
Pk-yritykset huolehtivat henkilökunnasta ja perinteisesti sinnittelevät heikon taloustilanteen yli pitämällä kiinni henkilöstöstään. Tämä sama kehitys on nähty myös pandemian aikana. Tämän seurauksena suhdanneodotusten paraneminen ei välittömästi näy yhtä suurena muutoksena henkilöstön määrään kohdistuvissa odotuksissa.

Suhdannenäkymien voimakas paraneminen näkyy maltillisemmin odotuksissa henkilöstön määrän kehityksestä. Barometrin tulos henkilökunnan määrän kehityksestä on kuitenkin selvästi positiivisempi kuin keväällä. Odotukset henkilöstön määrän kehityksestä nousivat yhdeksän yksikköä. Odotusten saldoluku 12 on kuitenkin alle normaalin pitkän aikavälin tason. Edelleenkin suuri enemmistö, eli reilu 70 prosenttia pk-yrityksistä aikoo säilyttää nykyisen henkilömääränsä.

Teollisuudessa työllisyysnäkymät ovat selvästi paremmat kuin muilla toimialoilla, saldoluvin saadessa arvon 22. Teollisuuden odotukset henkilöstön määrän kasvusta nousivat yhdeksän yksikköä. Voimakkainta muutos oli kuitenkin rakentamisessa, jossa odotukset nousivat 11 yksikköä ja saivat arvon 11. Kaupan odotusten muutos on hieman maltillisempaa. Nousua kertyi viisi yksikköä, kun saldoluku saa arvon 10. Palveluissa nousua kertyi yhdeksän yksikköä, saldoluvin saadessa arvon 11.

Kokoluokittain tarkasteltuna tilanne on jakautunut siten, että mitä suurempi pk-yritys on kyseessä, sitä korkeammat ovat odotukset henkilökunnan määrän kasvusta. Alle viisi henkilöä työllistävät yritykset olettavat kykenevänsä lisäämään henkilöstön määrää vain lievästi. Samaan aikaan suurten, yli 50 henkilöä työllistävien pk-yritysten saldoluku nousi arvoon 44.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	20	72	8	12
Teollisuus	28	66	6	22
Rakentaminen	21	69	10	11
Kauppa	18	74	8	10
Palvelut	19	73	8	11

3.8 VIENTI JA LIIKETOIMINTA ULKOMAILLA

Ulkomaankaupan odotuksista kysyttiin yrityksiltä, jotka harjoittavat suoraa vientiä tai tuontia. Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 20 prosenttia barometrin vastaajista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että suhteutettuna yritysten kokonaismäärään Suomessa on noin 58 000 pientä ja keskisuurta yritystä, jotka vievät tavaroita tai palveluja tai harjoittavat muuten liiketoimintaa ulkomailla. Määrä on noussut merkittävästi viime vuosien aikana, mutta pitkittyneen pandemian seurauksena määrä kääntyi laskuun ja laski 9 000 yrityksellä edelliseen barometriin verrattuna.

Suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto. Sitä on selvästi yli puolella kaikista vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavista pk-yrityksistä. Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla har-

joittavat eniten teollisuusyritykset, vähäisintä se on rakentamisessa. Lähes joka kuudennella vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavalla yrityksellä on ulkomainen tytäryritys tai yhteisyritys. Näistä kansainvälisillä markkinoilla toimivista yrityksistä lähes joka viidennellä kansainvälinen toiminta muodostaa pääosan yrityksen kokonaistoiminnasta.

Vientiodotuksissa ja toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Globaalin pandemian vähittäinen väistyminen näkyy selvästi pk-yritysten odotuksissa viennin arvon muutoksesta. Tämän barometrin mukaan suoraa vientiä harjoittavat yritykset odottavat viennin kasvavan selvästi seuraavan vuoden aikana. Odotukset viennin kehityksestä ovat vahvistuneet selvästi kaikilla päätoimialoilla.

Taulukko 9: Yritysten liiketoiminta ulkomailla

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä harjoittavat	20	41	8	28	18

Taulukko 10: Viennin tai liiketoiminnan muodot yrityksillä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla*/

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tavaroiden vientiä	46	83	52	81	17
Suoraa palveluiden vientiä	39	15	29	13	59
Lisensointi- tai franchising-toimintaa	5	7	3	2	5
Palkka- tai sopimusvalmistusta	8	10	6	13	5
Ulkomainen yhteisyritys tai tytäryritys	15	13	18	18	13
Muu	17	8	40	7	23

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 11: Suoraa vientiä harjoittavien yritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	53	38	9	44
Teollisuus	65	30	5	60
Rakentaminen	48	21	31	17
Kauppa	50	43	7	43
Palvelut	50	40	10	40

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa noin joka kuudes pk-yritys. Osuus on selvästi vähäisempi kuin viennissä, vaikka merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tilanne tuontikaupassa on säilynyt melko vakaana, vaikka pieniä toimialoitaisista eroja on ja kokonaismäärä on hienoisessa laskussa.

Tuontiodotusten saldoluku on selvästi positiivinen. Saldoluku saa arvon 31, kun tuonnin kasvua odottaa 42 prosenttia ja supistumista 11 prosenttia tuontiyrityksistä. Teollisuudessa ja kaupassa odotukset ovat hieman muita toimialoja positiivisem-

mat. Palveluissa odotukset ovat jonkin verran varovaisemmat. Myönteistä on, että rakentamisessa pieni positiivinen vire on kestänyt ja tuonnin uskotaan edelleen kasvavan lievästi.

Samoin kuin viennissä, myös tuonnissa odotukset kehityksestä ovat positiivisia. Odotusten muutos on hyvin samansuuntaista, eli samaan aikaan kun vientiyritysten odotukset viennin kasvusta ovat kiihtyneet, ovat myös tuontiyritysten odotukset kääntyneet selvään nousuun. Tuontiyritysten odotukset tuonnin kehityksestä ovat kuitenkin hieman varovaisempina kuin vientiyritysten odotukset viennin kehityksessä.

Taulukko 12: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	16	37	8	43	7

Taulukko 13: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa	Pysyy ennallaan	Pienenee	Saldoluku
Kaikki yritykset	42	47	11	31
Teollisuus	43	51	6	37
Rakentaminen	36	34	30	6
Kauppa	46	45	9	37
Palvelut	36	50	14	22

3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

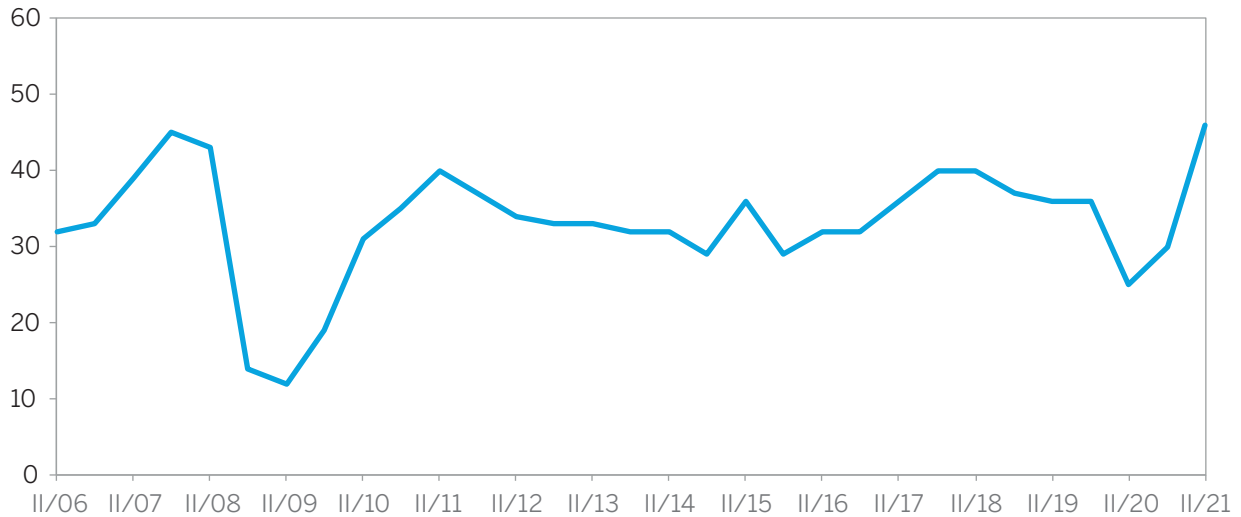
Tuotantokustannusten lasku on pk-yrityksissä poikkeuksellista, ja tästä syystä odotusten saldoluku pysyy kohtuullisen korkeana. Samoin erot toimialojen välillä ovat yleensä pieniä. Niin on tälläkin kertaa, vaikka lievää hajonnan kasvua on havaittavissa.

Kokoluokittain tarkasteltuna pienin saldoluku on alle viiden hengen yritysten ryhmässä. Näillä yrityksillä kustannukset ovat muita yrityksiä tiukemmin yhteydessä yrittäjän omaan palkkaan. Poikkeuksellisen ajan väistyminen näkyy selvästi odotuksissa tuotantokustannusten kehityksessä. Vähintään

kymmenen henkeä työllistävästä ja sitä suuremmista yrityksistä peräti kaksi kolmasosaa arvioi tuotantokustannustensa kohoavan. Nousua arvioivien yritysten osuus on lähes kaksikertaistunut vuodessa.

Haastavaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten arvioidaan kasvavan ja olevan samaa tasoa kuin vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt samankaltaiseen kustannusten nousuun joudutaan sopeutumaan edelleen epävarmoissa olosuhteissa ja heikommilla taloudellisilla puskureilla.

Kuva 11: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 14: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	52	42	6	46
Teollisuus	63	32	5	58
Rakentaminen	63	32	5	58
Kauppa	60	36	4	56
Palvelut	44	49	7	37

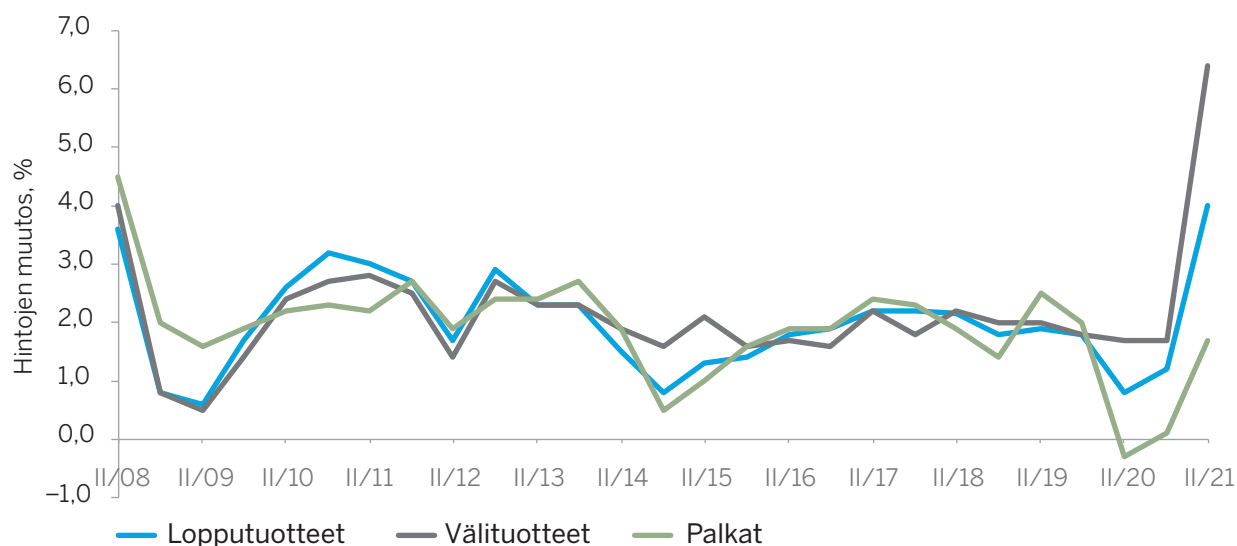
3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

Pk-yritysten hintaodotuksissa näkyy, että omien myytävien tuotteiden ja palvelujen hinnoitteluvara on kasvanut merkittävästi. Yritysten myymien lopputuotteiden hintojen arvioidaan seuraavien 12 kuukauden aikana nousevan jopa neljä prosenttia. Tältä osin odotukset ovat viisinkertaistuneet edellisestä barometrasta.

Hinnoitteluvaran kasvu ei kuitenkaan kykene täysin kompensoimaan sitä, että välituotteiden hintojen odotetaan nousevan noin puolitoista kertaa nopeammin kuin lopputuotehintojen. Hieman yllättäen tilannetta helpottaa se, että palkkojen osalta odotukset ovat hyvin maltillisia siitä huolimatta, että moni ala potee työvoimapulaa.

Toimialoittaiset erot ovat suuria. Samaan aikaan, kun palveluissa välituotteiden odotetaan kallistuvan 3,6 prosenttia ja palkkojen nousevan 1,4 prosenttia, rakentamisessa välituotteiden nousuksi odotetaan 13,3 prosenttia ja palkkojen nousuksi 2,5 prosenttia. Teollisuudessa välituotteiden hintojen odotetaan rakentamisen lailla nousevan yli kymmenen prosenttia, mutta palkkojen osalta oletetaan hieman maltillisempaa kehitystä. Kaikilla päätoimialoilla haasteena on välituotteet ja niiden hinnan nousu. Kokonaisuutena tilanne on vaikea, ja jatkuessaan se heikentää yritysten toimintaedellytyksiä.

Kuva 12: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 15: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	4,0	6,4	1,7
Teollisuus	5,9	11,8	1,9
Rakentaminen	6,4	13,3	2,5
Kauppa	4,5	6,8	2,0
Palvelut	2,9	3,6	1,4

4. Kehittyminen ja kansainvälistyminen

4.1 KASVU

Kansantalouden kasvu riippuu pitkälti siitä, miten yritykset pärjäävät. Mitä nopeammin yritykset kasvavat, sitä suuremmalla todennäköisyydellä myös työllisyystilanne paranee ja julkisen talouden haasteet helpottuvat. Kaikki yritykset eivät luonnollisesti pyri kasvuun. Joskus oman markkinaosuuden säilyttäminen voi olla järkevä strategia. Kansantalous kuitenkin tarvitsee innovatiivisia kasvuyrityksiä.

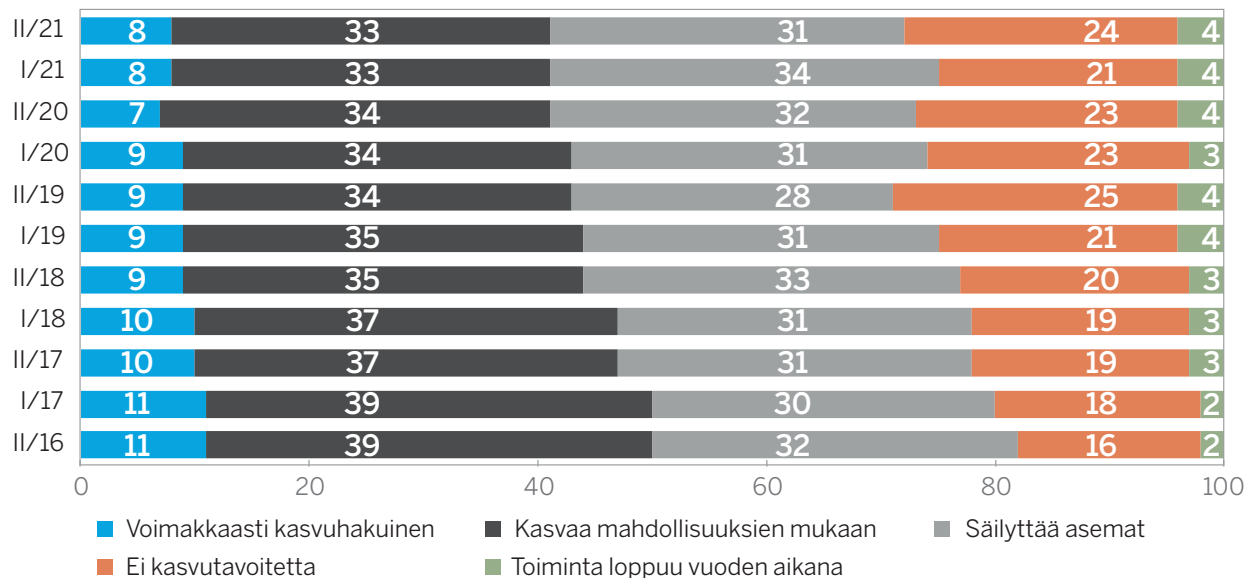
Kasvuyritykset kehittävät omaa liiketoimintaansa, osaamistaan ja uutta teknologiaa sekä hyödyntävät jo olemassa olevaa teknologiaa ja siten toimivat kasvun moottoreina. Kasvavat yritykset luovat työpaikkoja ja investoivat muita yrityksiä enemmän. Innovatiivisten kasvuyritysten toiminnasta seuraa positiivisia ulkoisvaikutuksia. Yritysten kasvu on tärkeää niiden paremman kannattavuuden, kilpailuaseman paranemisen ja sitä kautta yhteiskunnan rahoituspohjan vahvistumisen kannalta.

Positiivista on se, että vaikea pandemiavuosi ei ole tukahduttanut yritysten kasvuhaluja, mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkivien yritysten osuus on pysynyt ennallaan. Myöskään voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten määrä ei ole laskeutunut, vaikka niiden osuus onkin puolen vuoden takaisesta tippunut prosenttiyksiköllä.

Pidemmällä aikavälillä huolta kuitenkin herättää lievä trendinomainen alenema voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten määrässä. Tässä barometrissa voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten osuus on kahdeksan prosenttia. Suhteutettuna Suomen pk-yrityksien lukumäärään se vastaa noin 25 000 yritystä.

Katsottaessa liikevaihdon kasvutavoitteen jakauman toista päätä havaitaan, että toimintansa lopettavien yritysten lukumäärä ei ole enää kasvussa. Neljä prosenttia yrityksistä arvioi toimin-

Kuva 13: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

tansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Ensiarvoisen tärkeää on kaikin mahdollisin keinoin yrittää vauhdittaa omistajanvaihdoksia ja yrityskauppoja, jotta elinvoimaisten yritysten jatko saadaan varmistettua.

Asemansa säilyttämään pyrkivien yritysten osuus on käytännössä pysynyt lähes entisellään, mutta huolestuttavaa on pidemmällä aikavälillä kasvutavoitetta vailla olevien yritysten osuuden nousu: 24 prosentilla yrityksistä ei ole kasvutavoitetta, kun esimerkiksi viisi vuotta sitten osuus oli 16 prosenttia. On kuitenkin huomattava, että nykyisenkin aseman säilyttäminen edellyttää yrityksiltä keskimääräistä kasvua.

Teollisuus toimialana erottuu selvästi kasvuhakuisuudessa, sillä 14 prosentilla yrityksistä on tavoite kasvaa selvästi markkinoita nopeammin. Teollisuuden toimiala kohtaa kansainvälistä kilpailua useammin ja siten kasvuhakuisuus on ehto markkinoilla pärjäämisessä. Vastaava osuus kaupan- ja palveluiden toimialalla on kahdeksan prosenttia ja rakentamisessa neljä prosenttia.

Voimakkaimmin kasvua hakevien yritysten määrä korreloi selvästi yrityksen henkilöstön määrän kanssa. Mitä suurempi yritys, sitä todennäköisemmin se tavoittelee voimakasta kasvua. Uusilla tai laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	8	33	31	24	4
Toimialoittain					
Teollisuus	14	37	27	18	4
Rakentaminen	4	30	34	28	4
Kauppa	9	38	37	13	3
Palvelut	8	32	29	27	4
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	5	27	28	34	6
5–9 henkilöä	11	36	40	11	2
10–19 henkilöä	9	44	36	10	1
20–49 henkilöä	16	55	24	5	0
yli 50 henkilöä	21	52	25	1	1
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	3	35	36	21	5
1990–1999	6	30	32	28	4
2000–2009	7	29	32	28	4
2010–	12	36	27	21	4

4.2 UUSIUTUMINEN

Pandemian väistymisen seurauksena kansantalouden kasvuvauhti on voimistunut. Tällä hetkellä konsensusennuste kuluvan vuoden bruttokansantuotteen kehityksestä liikkuu noin kolmen prosentin tuntumassa. On myös mahdollista, että vuoden 2021 talouskasvu jää aikaisemmin ennustettua alhaisemmaksi, varsinkin jos pandemia ei taitu odotetusti. Digitalisaatio ja robotisaatio yhdessä muun teknologisen kehityksen kanssa kehittyvät kuitenkin vauhdikkaasti suhdanteista riippumatta ja vaikuttaa yritysten arkeen yhä voimakkaammin. Voidaan myös perustella, että koronan luoman kriisin tapaisen Suomen ulkopuolelta tulevan shokin aikana teknologisten ratkaisujen kysyntä nousee ja sitä kautta vauhdittaa niiden käyttöönottoa. Pk-yritysten on juostava kehityksen vauhdissa, sillä muuten kilpailussa ei pärjää.

Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua useasta eri lähteestä. Hieman yli neljännes yrityksistä on ottanut käyttöön uutta teknologiaa. Mielenkiintoista on se, että perinteisesti teollisuudessa osuus on ollut suurin, mutta tässä tutkimuksessa kaupan ja palveluiden toimialoilla toimivat yritykset ovat

ottaneet eniten käyttöön uutta teknologiaa. Lähes puolet yrityksistä on kouluttanut henkilöstöään. Nopeasti kehittyvässä maailmassa osaava henkilöstö on avainasemassa yritysten menestyksen kannalta. Uudistumishalukkuus ilmenee myös siinä, että vajaat neljäkymmentä prosenttia yrityksistä on tuonut markkinoille uusia tuotteita tai palveluita.

Nopea teknologinen kehitys korostaa myös tarvetta organisoida työ yrityksen sisällä uudella tavalla. Noin puolessa yrityksistä tällaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty, ja esimerkiksi teollisuudessa näin on tehnyt 59 prosenttia yrityksistä. Tämä on monille yrityksille välttämätöntä, sillä innovaatioiden kansainvälinen ja kansallinen ulottuvuus kietoutuvat yhä tiiviimmin toisiinsa varsinkin, kun toimitaan kansainvälisessä kilpailutilanteessa.

Uudet ideat ja innovaatiot syntyvät erilaisissa verkostoissa. Keskeistä on osaaminen, joka liittyy toimintaympäristöihin, nopeisiin päätöksiin, markkinointiin ja myyntiin. Laajentuminen uusille markkinoille ja uusien liiketoimintamallien käyttöönottoaminen on edellytys verkostojen laajentamiselle ja uusiin toimintaympäristöihin tutustumiselle.

Taulukko 17: Yritysten tekemät uusiutumistoimet, %,*/

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Investoinnit	70	72	74	70	69
Uuden henkilöstön palkkaaminen	37	46	51	39	32
Henkilöstön koulutus	50	42	50	51	50
Työn organisointi uudella tavalla	51	59	41	55	51
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	37	50	19	47	37
Laajentuminen uusille markkinoille	19	25	17	19	20
Uusien teknologioiden käyttöönotto	26	24	23	29	27
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	20	18	16	21	21
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	14	13	13	12	15

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.3 KANSAINVÄLISTYMINEN

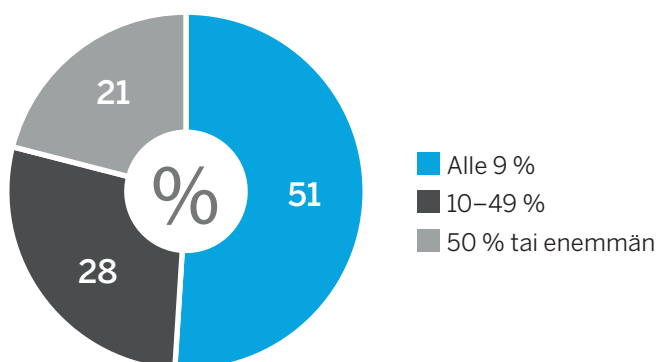
Kansainvälisyys on usealle pk-yritykselle avain menestykseen. Yhä useammalle yritykselle se on myös välttämätön väylä selviytymiselle. Monella toimialalla Suomen kotimarkkinat ovat suhteellisen rajalliset, joten kasvua on haettava ulkomailta. Kansainvälisille markkinoille lähteminen ja siellä menestyminen on erittäin suuri ponnistus pienelle ja keskikokoiselle yritykselle. Kansainvälisessä kilpailussa pärjäävät yritykset ovat keskimääräistä tuottavampia ja sitä kautta kasvavat nopeammin.

Yhteensä 20 prosentilla pk-yrityksistä on liike-toimintaa ulkomailla. Osuus on hieman laskenut sitten edellisen barometrin. Kansainvälistyminen vaihtelee suuresti myös toimialojen välillä. Teollisuudessa hieman yli 40 prosenttia toimii kansainvälisen kaupan piirissä, kun taas rakentamisessa osuus on hieman alle kymmenen prosenttia. Toimialat ovat tietenkin luonteeltaan hyvin erilaisia, ja rakentaminen keskittyy vahvimmin kotimaa-

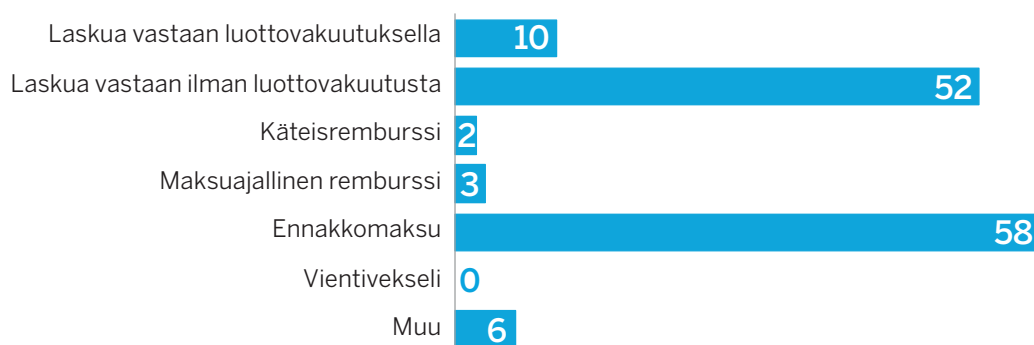
han. Yrityskoon suhteen kansainvälisyys eroaa myös merkittävästi: yrityksissä, joissa työskentelee yli 50 henkilöä, noin 40 prosenttia toimii ulkomaankaupan piirissä. Kansainvälistyneiden osuus on kuitenkin laskenut näidenkin yritysten joukossa selvästi.

Suoraa tavaroiden tai palvelusten vientiä on teollisuuden toimialalla noin 40 prosentilla yrityksistä, kun taas rakentamisen toimialalla sitä on vain noin kuudella prosentilla yrityksistä. Voimakkaasti kasvuhaluiset yritykset erottuvat joukosta kansainvälistymisessä: niistä lähes 55 prosentilla on kansainvälistä liiketoimintaa. Kasvuhakuisten yritysten joukossa vastaava osuus on alhaisempi. Voimakkaasti kasvuhaluisten yritysten joukosta neljänneksellä on myös suoraa vientiä. Tulokset tukevat sitä, että viennin edistäminen tukee kasvua ja työllisyyttä. Vastaavasti niiden yritysten joukossa, joilla kasvutavoitteita ei ole, vain hieman yli kymmenen prosenttia on kansainvälistynyt.

Kuva 14: Viennin osuus kokonaisliikevaihdosta, %

Kuva 15: Vientikaupan rahoitusinstrumenttien käyttö, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kansainvälistyneistä yrityksistä viidenneksellä viennin kokonaisuus liikevaihdosta ylittää 50 prosenttia, ja siten vientitoiminta on yrityksen ensisijainen liikevaihdon lähde. Noin puolella kansainvälistyneistä yrityksistä viennin kokonaisuus liikevaihdosta jää alle kymmeneen prosenttiin.

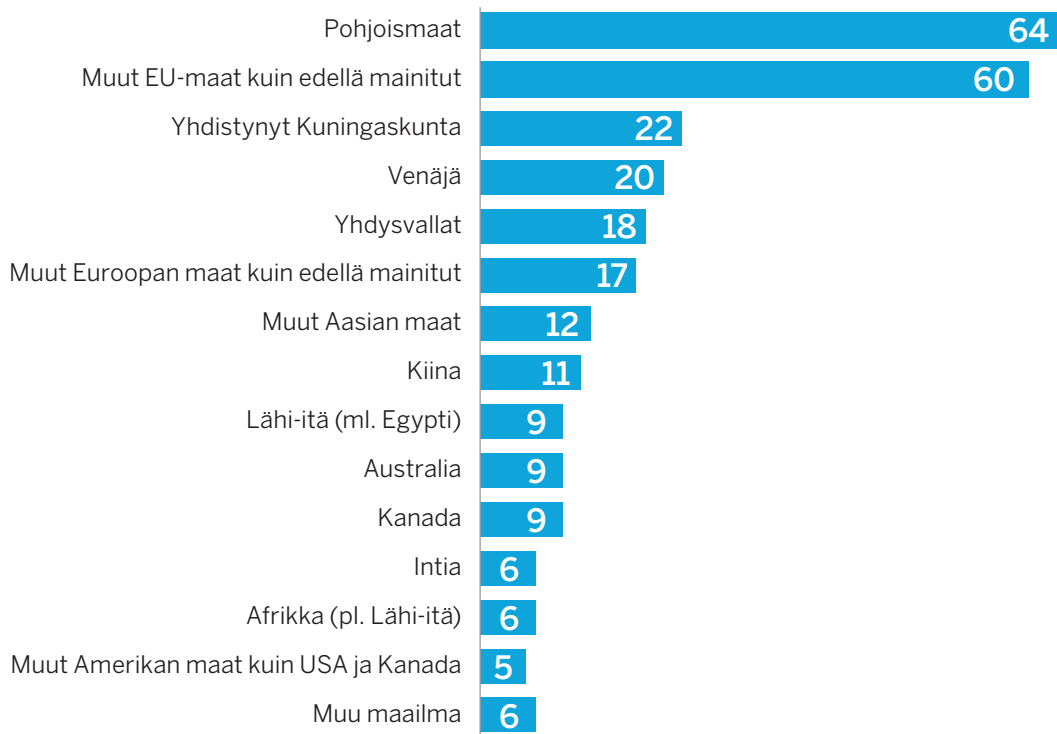
Vaikka yritysten viennin osuus liikevaihdosta jäisikin alle kymmeneen prosenttiin, vaikutus on todennäköisesti näillekin yrityksille liikevaihtosuuttaan merkittävämpi. Erytisesti näin on, jos vientialueen talous kehittyy positiivisemmin kuin päämarkkina-alueella.

Pk-yritykset vievät tuotteitaan tai palveluitaan yleisimmin ennakkomaksua vastaan. Näin oli teh-

nyt lähes 60 prosenttia pk-yrityksistä. Määrä on selvästi kasvanut pandemian aikana. Vientirytykset vaikuttavat tulleen aiempaa hieman varovaisemmiksi. Tasan kymmenen prosenttia on taas vienyt laskua vastaan luottovakuutuksella. Käteisrembursia ja maksuajallista remburssia on käyttänyt viisi prosenttia yrityksistä.

Ulkomaankauppaa harjoittavista yrityksistä 64 prosentilla liikekumppani toimii muissa Pohjoismaissa. Pohjoismaat ovat siis erittäin tärkeä markkina-alue suomalaisille pk-yrityksille. Euroopan unioni on luonnollisesti myös merkittävä markkina-alue. Maantieteellisesti etäämmällä siirryttäessä maiden rooli markkina-alueina pienenee selvästi.

Kuva 16: Pk-yritysten markkina-alueet ulkomailla, % */

*/Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.4 KANSAINVÄLISTYMISPALVELUJEN KÄYTTÄMINEN PK-YRITYKSISSÄ

Pienille ja keskisuurille yrityksille on tarjolla kansainvälistymispalveluita useasta lähteestä. Järjestelyllä on etunsa, sillä usein yritysten tarpeet kansainvälistymisasiossa poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi joskus tarvitaan maatietaa kohdemaista, kun toisinaan taas tarvitaan yksityiskohtaista rahoitukseen liittyvää tietoa. On kuitenkin huolehdittava siitä, että yrittäjät eivät joudu "luukkuluuppiin". Riittävän kokoiset ja hyvin resursoidut palvelukeskukset ovat usein yrittäjän kannalta tehokkaita ja vastaavat useimpiin kysymyksiin tiedonhankinnassa ja ongelmatilanteissa. On tärkeä huolehtia siitä, että julkisin varoin ylläpidettävät palvelut ovat tehokkaita ja päällekkäisyyksiä vältetään.

Koska kotimarkkinoille keskittyvät yritykset eivät tarvitse kansainvälistymispalveluja, niistä kysyttiin vain kansainvälisesti toimivilta yrityksiltä. Näistä yrityksistä lähes 40 prosenttia on hyödyntänyt kansainvälistymispalveluja. Rahoitukseen liittyvissä asioissa Business Finlandin palve-

luja on käyttänyt likimain viidennes ja Finnveran palveluja reilut kymmenen prosenttia kansainvälisillä markkinoilla toimivista yrityksistä. Toimialoista teollisuudessa on suhteellisesti eniten tarvetta kansainvälistymispalveluille.

Voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset käyttävät kaikkia kansainvälistymispalveluita selvästi muita enemmän. Esimerkiksi Finnveran palveluita käytti 15 prosenttia näistä yrityksistä ja ELY-keskusten palveluita 11 prosenttia. Tulokset kokonaisuudessaan osoittavat kyseisten palveluiden tarpeellisuuden. Niiden tehokas tarjoaminen on kansantalouden kannalta kannattavaa investointitoimintaa. On ensiarvoisen tärkeää kertoa niistä yrittäjille entistä tehokkaammin.

Yritykset ovat varsin tyytyväisiä saamiinsa kansainvälistymispalveluihin, vaikka tyytyväisyys onkin hieman laskenut vuodessa. Esimerkiksi 74 prosenttia yrityksistä kertoo saaneensa Finnveran rahoituspalveluista kaikki tarvittavat palvelut. Tyytyväisyys

Kuva 17: Kansainvälistymispalveluiden käyttö, % */

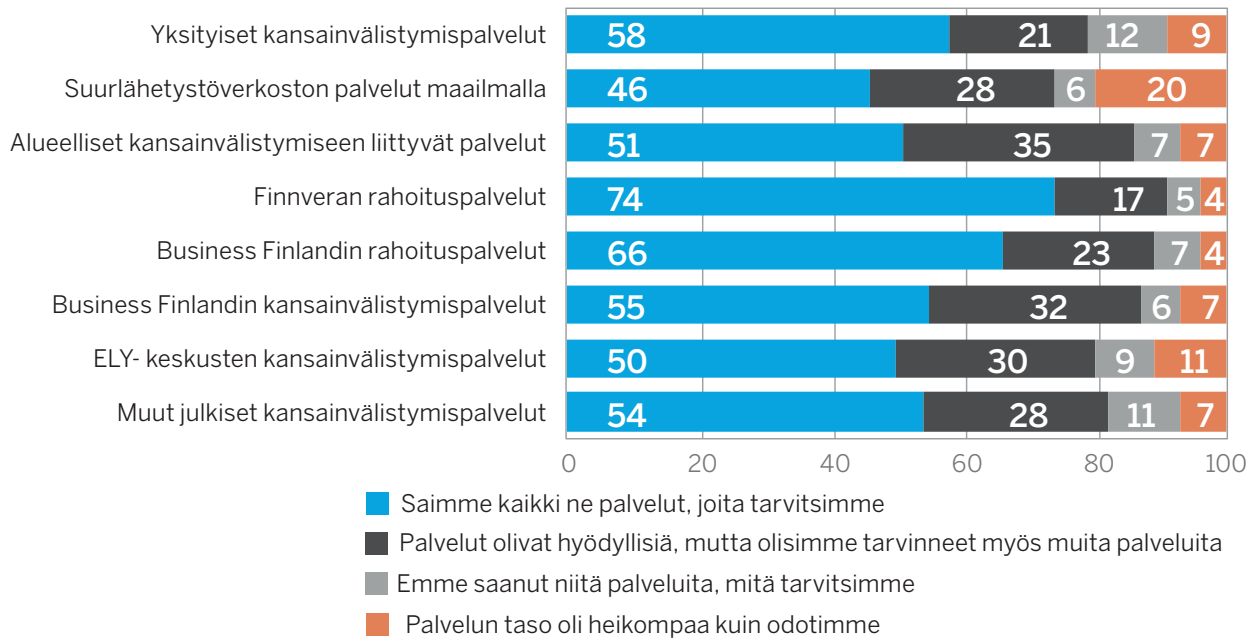
*/Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Business Finlandin palveluihin on myös varsin korkealla tasolla. Huolestuttavaa on tyytyväisyyden lasku suurlähetystöjen palveluihin: 46 prosenttia yrityksistä koki saaneensa kaikki ne palvelut, joita he tarvitsivat, kun vuotta aiemmin luku oli lähes kaksinkertainen.

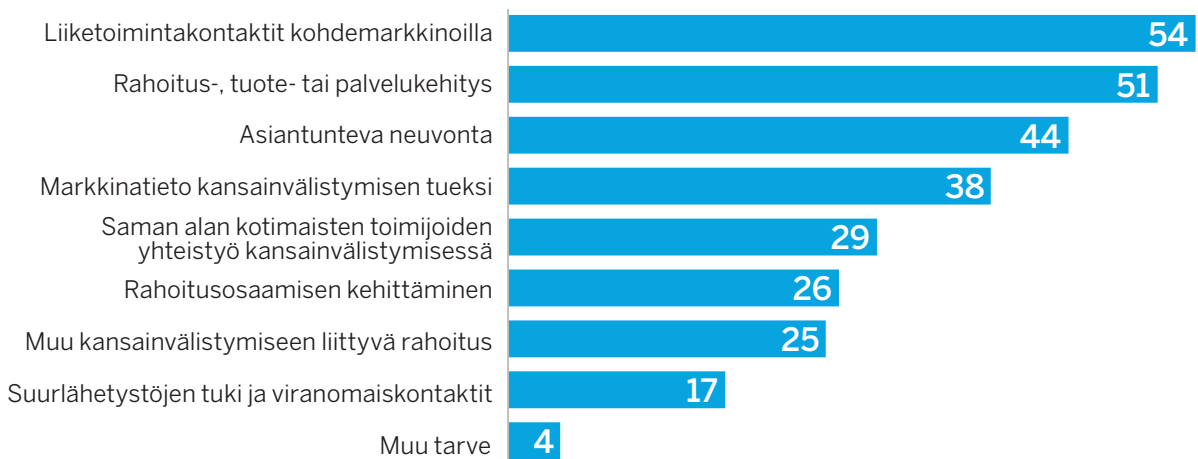
Seuraavan vuoden kuluessa 13 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa tarvitsevänsä kansainvälistymispalveluja. Voimakkaasti kasvuhakuisilla pk-yrityksillä

tarve on yli kolminkertainen. Toimialoista teollisuudessa ja kaupassa tarve on suurinta. Palveluittain tarkasteltuna tarvitaan rahoitukseen ja tuote- tai palvelukehitykseen liittyviä palveluita. Rahoituksen kohdalla kyse on sekä rahoitusosaamisesta että rahoituksen saatavuudesta. Yksi yhtä merkittävä tarve on liiketoimintakontaktien luominen kohdemarkkinoilla. Myös asiantuntevalle neuvonnalle on suuri tarve.

Kuva 18: Palvelua käyttäneiden tyytyväisyys kansainvälistymispalveluihin, %

Kuva 19: Kansainvälistymispalveluiden tarve seuraavan 12 kuukauden aikana, %

*/Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.5 PK-YRITYSTEN KEHITTÄMISTARPEET JA -ESTEET

Kansainvälistyneessä liiketoimintaympäristössä yritysten toimintaedellytykset muuttuvat nopeasti. Koronan aiheuttaman pandemian ensivaihe keväällä on tästä oiva esimerkki. Suurimmalle osalle yrityksistä kehittyminen on elinehto, ja kun erityisesti puhutaan kansainvälistyneistä pk-yrityksistä, oman toiminnan kehittäminen on välttämätöntä. Kansainvälisen kilpailun kovuutta ei pidä aliarvioida.

Kehittämistarpeista kertoneet pk-yritykset kokevat, että eniten kehittämistä on myynnissä ja markkinoinnissa. Kaikista yrityksistä 51 prosenttia kokee, että ne voisivat kehittää myynnin ja markkinoinnin osaamista. Erityisesti kasvuhakuiset ja

kaupan toimialalla toimivat yritykset haluaisivat kehittää markkinointiosaamistaan. Menestyvä yritys tarvitsee hyvän ja motivoituneen henkilökunnan. Siksi henkilöstön kehittäminen ja kouluttaminen nousee yritysten näkökulmasta tärkeäksi kehittämistarpeeksi.

Aiempaa useampi yritys nostaa kehittämiskohdeksi myös verkottumisen ja johtamisen. Rahoitusmarkkinoiden sääntelyn lisääntyminen, monimutkaistuminen ja kireys ovat saaneet aikaan sen, että entistä useampi pk-yritys kokee keskeisenä tarpeena myös kehittää rahoitus- ja talousosaamistaan. Yrityksen hallitustyöskentelyä pidetään vain

Kuva 20: Tärkeimmät kehittämistarpeet, % pk-yrityksistä */

*/Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

harvoin tärkeimpänä kehittämiskohteena. Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten huomioon ottamista pidetään vielä varsin harvoin tärkeimpänä kehittämiskohteena, mutta niiden rooli on ajan saatossa nousussa.

Yritystoiminnan kehittämisen esteitä kysyttäessä esiin nousevat samat asiat kuin aikaisemmillakin kierroksilla. Yleinen suhdanne- ja taloustilanne

näkyvät vastauksissa edelleen voimakkaimpana. Työvoiman saatavuusongelmat on noin 17 prosentille merkittävä kehittymisen este. Varsinkin teollisuudessa kustannustaso aiheuttaa ongelmia. Tämä on luonnollista, koska toimiala kohtaa kansainvälisen kilpailun muita toimialoja vahvemmin. Yritystoiminnan sääntely myös askarruttaa pk-yrityksiä laajasti.

Taulukko 18: Pk-yritysten pahimmat kehittämisen esteet, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yritystoiminnan sääntely	10	9	9	9	10
Kustannustaso	12	20	15	16	10
Kilpailutilanne	12	8	14	13	12
Rahoitus	7	10	6	7	7
Työvoiman saatavuus	17	16	26	15	15
Resurssitekijät	6	7	7	5	6
Yleinen suhdanne-/ taloustilanne	20	16	11	25	21
Ei osaa sanoa	16	14	12	10	19

5. Toimintaympäristö

5.1 RAHOITUS

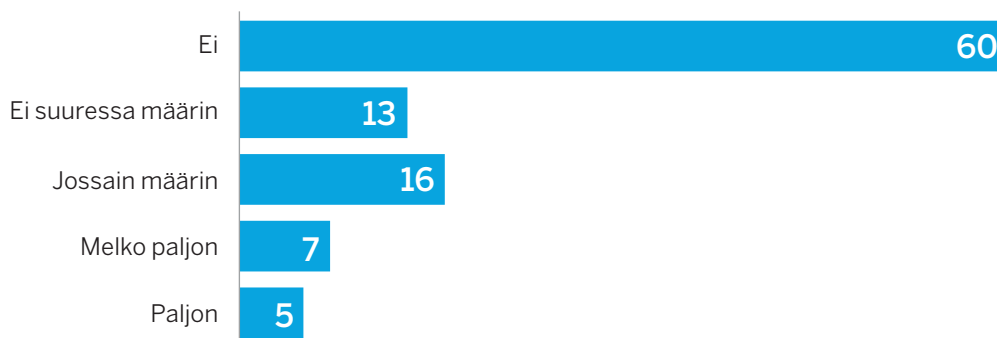
Tiukka pankkitoiminnan sääntely ja yritysten heikentynyt luottokelpoisuus näkyvät pk-yritysten ulkoisen rahoituksen käytössä: barometrin mukaan alle puolella pk-yrityksistä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Suhteessa kevään barometriin ulkoisen rahoituksen käyttö on vähentynyt, mutta lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta omaavien pk-yritysten osuus on muuttunut viime vuosien aikana hyvin vähän.

Rahoituksen yleinen saatavuus näyttäisi hieman heikentyneen, ja rahoitusta viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ottaneiden määrä laski kolme prosenttiyksikköä keväästä. Tämä on hieman yllät-

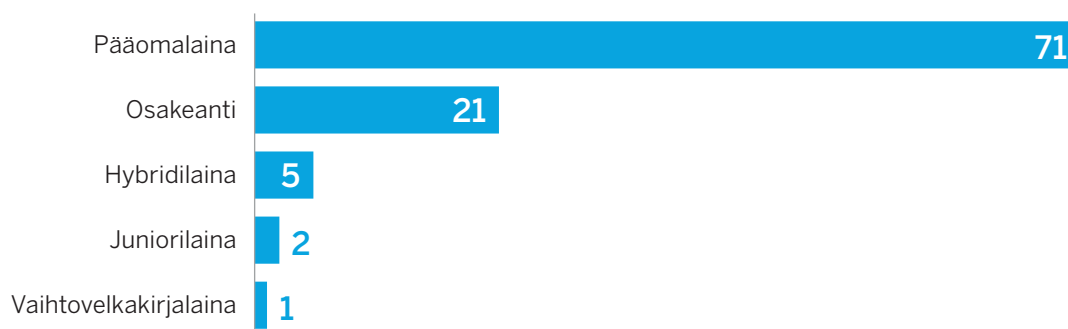
tävää, koska julkisin tukitoimin on pyritty ylläpitämään rahoituksen saatavuutta. Nyt 27 prosenttia yrityksistä raportoi ottaneensa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ulkoista rahoitusta.

Lähes joka kymmenes pk-yritys kertoi, että ei ole hakenut rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana, vaikka sille olisi ollut tarvetta. Luku on suuri verrattuna siihen, että rahoitusta hakeneista yrityksistä viisi prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä jättää hakematta sitä. Syynä ovat ensisijaisesti kireät vakuusvaatimukset ja korkea oman pääoman vaatimus.

Kuva 21: Rahoituksen saatavuuden vaikutus kykyyn vastata kasvavaan kysyntään, %

Kuva 22: Oman pääoman ehtoisen rahoituksen lähteet, %

Oman pääoman merkitys rahoituksen saavuudessa on korostunut samaan aikaan, kun pandemian pitkä kesto on syönyt monen pk-yrityksen varoja. Koska oma pääoma vaikuttaa rahoitusriskiinkin, on oman pääoman puutteesta tullut merkittävä este saada rahoitusta. Lisäksi yrityksen vieraan pääoman rahoitukseen saattaa liittyä rahoitusrakennetta koskevia erityisehtoja, joiden vuoksi oman pääoman muutoksilla voi olla välitön vaikutus jo olemassa olevan vieraan pääoman korkoon ja takaisinmaksuvaatimuksiin.

Niistä yrityksistä, jotka ovat jättäneet toteuttamatta hankkeita siksi, että eivät ole saaneet rahoitusta, joka kolmas kertoi rahoitusongelman johtuneen oman pääoman ehtoista rahoituksesta. Yri-

tykset pyrkivät parantamaan rahoitusrakennettaan hankkimalla oman pääoman ehtoista rahoitusta ensisijaisesti pääomalainana.

Rahoituksen käytössä ei ole suurta muutosta yritysten eri kokoluokissa. Osuudet ovat pysyneet lähes entisellään, ja selvästi yleisintä rahoituksen käyttö on yli viiden hengen pk-yrityksissä. Pienimmissä, korkeintaan viiden henkilön yrityksissä, rahoituksen käyttö on sen sijaan vähentynyt. Näistä yrityksistä vain alle joka viides on viimeisen vuoden aikana hankkinut pankki- tai muuta rahoitusta. Tämä osuus on laskenut selvästi keväästä.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman vähemmän kuin edellisen barometrin aikaan. Nyt 20 prosenttia vastaa-

Taulukko 19: Syyt jättää hakematta rahoitusta, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Rahan korkea hinta	11	12	7	15	10
Kireät vakuusvaatimukset	24	27	31	26	22
Rahoituksen huono yleinen saatavuus	12	10	13	15	12
Vientisaatavien vakuuttamisen vaikeus	0	0	0	0	0
Laina-ajan lyhyys	4	2	8	0	4
Korkea oman pääoman vaatimus	13	10	11	18	13
Muu syy	36	39	30	26	39

Taulukko 20: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa rahoituslaitoksista	44	56	48	48	40
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa rahoituslaitoksista	33	58	54	61	73

jista aikoo hakea rahoitusta, kun alkuvuonna 2021 osuus oli kaksi prosenttiyksikköä suurempi. Muutoksen taustalla on teollisuuden, kaupan ja palvelualan yritysten aiempaa pienempi tarve hakea rahoitusta. Toimialojen väliset erot eivät ole juuri muuttuneet. Yleisimmin rahoitusta aiotaan ottaa teollisuudessa.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna aikomuksissa hakea rahoitusta ei ole merkittäviä muutoksia edelliseen barometriin verrattuna. Kaikissa kokoluokissa, aivan suurimpia pk-yrityksiä lukuun ottamatta, rahoitusaikomukset ovat lievästi laskeneet. Suuremmat yritykset aikovat hakea rahoitusta pienempiä enemmän. Myönteistä rahoituksenottamisaikomuksissa on kasvuhakuisten yritysten kohtuulli-

sena säilynyt kiinnostus ulkoista rahoitusta kohtaan.

Rahoituksenhakuaikomusten taustalla näkyy poikkeuksellisen tilanteen lievä helpottuminen. Vaikka epävarmuus on edelleen suurta, yritysten investointiaktiiviteetissa voidaan nähdä pieni parannus. Näkymien lievä kirkastuminen ja yleisten suhdanneodotusten paraneminen näkyvät siinä, että rahoitusta käyttöpääomaksi hakevien osuuden kasvu on jatkanut laskua. Niistä pk-yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, 14 prosenttia hakee sitä yrityksen heikosta tilanteesta johtuvaksi käyttöpääomaksi. Laskua keväästä on kuusi prosenttiyksikköä.

Kone- ja laiteinvestointeihin rahoitusta aikoo hakea 49 prosenttia ulkoisen rahoituksen lisäystä

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	20	28	24	18	19
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	14	25	29	36	49

Kuva 23: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

suunnittelevista. Aikomukset ovat kasvaneet viidellä prosenttiyksiköllä edelliseen barometriin verrattuna. Positiivista on havaita myös se, että yrityksen kasvu- ja kehittämishankkeet ovat merkittäviä syitä hakea rahoitusta. Kasvuhankkeisiin rahoitusta aikoo hakea 25 prosenttia. Aikomukset ovat nousseet kolme prosenttiyksikköä kevään barometriin verrattuna.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä, vaikka se on laskenut tässä barometrissa voimakkaasti aiemmasta. Business Finland ja ELY-keskukset ovat pysytelleet pankkilainojen tärkeimpinä vaihtoehtoina. Suurta ja nopeaa

muutosta pankkien merkityksessä saattaa selittää julkisen häiriörahoituksen tarjonta viimeisen reilun vuoden aikana.

Finnveran rooli pankkilainojen vaihtoehtona ja täydentäjänä on hieman laskenut: noin joka kuudes rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Finanssikriisin pahimpien vaiheiden aikana osuus oli yli 15 prosenttiyksikköä suurempi. Hieman yllättäen rakennusyrietykset ovat kiinnostuneempia Finnverasta rahoittajana kuin muiden toimialojen yritykset.

Pankkirahoitusta hakeneista 35 prosenttia kertoi, että rahoituksen saatavuus edellytti Finnveran takausta. Osuus on lievästi noussut edellistä baro-

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Tieto- ja viestintäteknikka-laitte/ohjelmistot	10	3	8	12	12
Muut koneet- ja laitteet/rakennusinvestoinnit	49	50	62	41	46
Kehittämishankkeisiin, ml. henkilöstön osaaminen	21	29	10	17	25
Käyttöpääomaksi kasvuun tai kansainvälistymiseen	25	34	17	36	23
Käyttöpääomaksi suhdanteista/taloudellisista syistä johtuen	14	14	13	16	14
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	8	5	10	11	7
Vientikauppojen rahoittaminen	3	11	2	2	3
Muu tarkoitus	7	2	10	5	8

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

metristä. Korkein tämä osuus oli voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä. Näistä yrityksistä yli 60 prosenttia ilmoitti, että rahoituksen saatavuus edellytti Finnveran takausta. Myös yli 40 prosenttia pankkirahoitusta hakeneista 10–49 hengen yrityksistä vastasi, että Finnveran takaus oli rahoituksen saamisen edellytyksenä.

Barometrin tulokset osoittavat, että vähitellen monipuolistumassa ollut yritysrahoitus koki takaiskun, jos ei oteta huomioon poikkeusrahoitusta myöntäneitä Business Finlandia ja ELY-keskuksia. Tämä on valitettavaa, sillä perinteisen pankkirahoi-

tuksen saatavuus yrityksille uhkaa hankaloitua jatkossa. Siksi on hyvä saada uudenlaisia rahoitusmuotoja pk-yrityksille.

Positiivista tilanteesta on kuitenkin se, että uusista rahoituslähteistä suosiotaan aiemmin voimakkaasti lisänneiden pikaluottoyritysten osuuden kasvu näyttää tasaantuneen. Tällä kierroksella niitä on käyttänyt kolme prosenttia pk-yrityksistä. Ne tarjoavat rahoitusta hyvin vaihtelevin ehdoin, ja osalla korot ovat erittäin korkeat. Pikaluottoyritysten yritysainoissa korkotasoa ei ole samalla tavalla rajoitettu kuin kuluttajille annettavassa rahoituksessa.

Taulukko 23: Ulkoisen rahoituksen aiotut lähteet, %, */

	Pankki	Rahoitusyhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Business Finland	Yksityinen henkilösijoittaja	Pääomasijoitusyhtiö	Vakuutusyhtiö	Tesi	Joukkorahoitus	Velkakirjat	Listautuminen	Pikaluottoyrittäjä
Kaikki yritykset	61	26	20	20	20	13	10	3	2	2	1	1	4
Toimialoittain													
Teollisuus	68	26	25	32	20	11	6	3	2	1	0	0	1
Rakentaminen	65	35	14	9	8	7	3	3	1	0	0	0	2
Kauppa	65	19	22	20	24	13	9	2	3	0	1	0	6
Palvelut	57	26	20	22	22	16	12	4	2	4	1	1	4
Kasvuhakuisuuden mukaan													
Voimakkaasti kasvuhakuiset	53	17	31	34	41	31	27	5	4	4	3	3	3
Kasvuhakuiset	65	27	21	22	21	10	8	3	2	1	0	0	2
Asemansa säilyttäjät	61	31	14	12	7	7	3	3	0	0	0	0	6
Ei kasvutavoitetta	61	32	3	10	5	3	1	1	0	1	0	0	4
Perustamisvuoden mukaan													
ennen 1990	71	30	13	16	12	3	4	2	0	1	1	0	2
1990–1999	68	30	14	18	17	7	6	3	1	1	0	0	7
2000–2009	58	28	14	16	11	9	10	2	2	1	0	1	3
2010 jälkeen	55	21	28	26	29	23	14	5	3	4	2	1	3

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.2 MAKSUVAIKEUDET

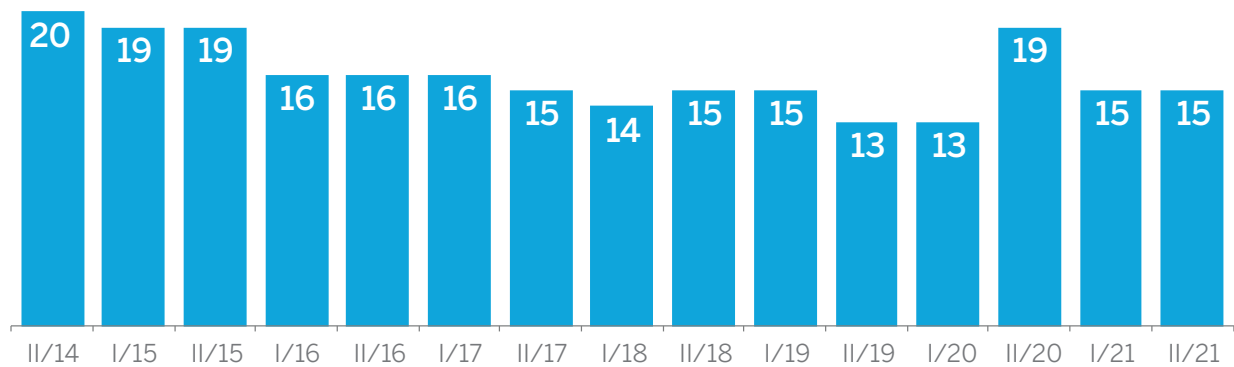
Pandemian lieveneminen näkyy pk-yritysten kasvatilanteessa, joka on parantunut selvästi vuoden takaisesta. Tällä kertaa 15 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus on sama kuin keväällä, mutta se on laskenut vuodessa neljällä prosenttiyksiköllä. Maksuvaikeuksia kokeneiden yritysten osuus on edelleen kohtuullisen suuri, mutta maksuvaikeuksien määrä ei näyttäisi toteutuneen ainakaan pahimpien skenaarioiden mukaisesti.

Eniten maksuvaikeuksia on rakentamisessa ja kaupassa, joissa yrityksistä lähes joka viides rapor-

toi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Toimialojen välillä ei kuitenkaan ole juurikaan eroja, vaan kaikilla päätoimialoilla maksuvaikeudet ovat tasaantuneet.

Työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta on helpottavaa, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä maksuvaikeudet ovat pysyneet kohtuullisen maltillisina. Yritysten elinkaaren näkökulmasta on positiivista havaita, että nuorempien yritysten tilanne ei ole heikentynyt muita enempää, eivätkä ne ainakaan vielä kamppaile maksuongelmien kanssa oleellisesti useammin kuin muut pk-yritykset.

Kuva 24: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet viimeisen 3 kuukauden aikana, %

Taulukko 24: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia	15	15	18	16	14
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia	17	14	16	12	32
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia	15	17	12	12	11
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010 jälkeen	
Yrityksellä maksuvaikeuksia	12	15	15	17	

5.3 DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA

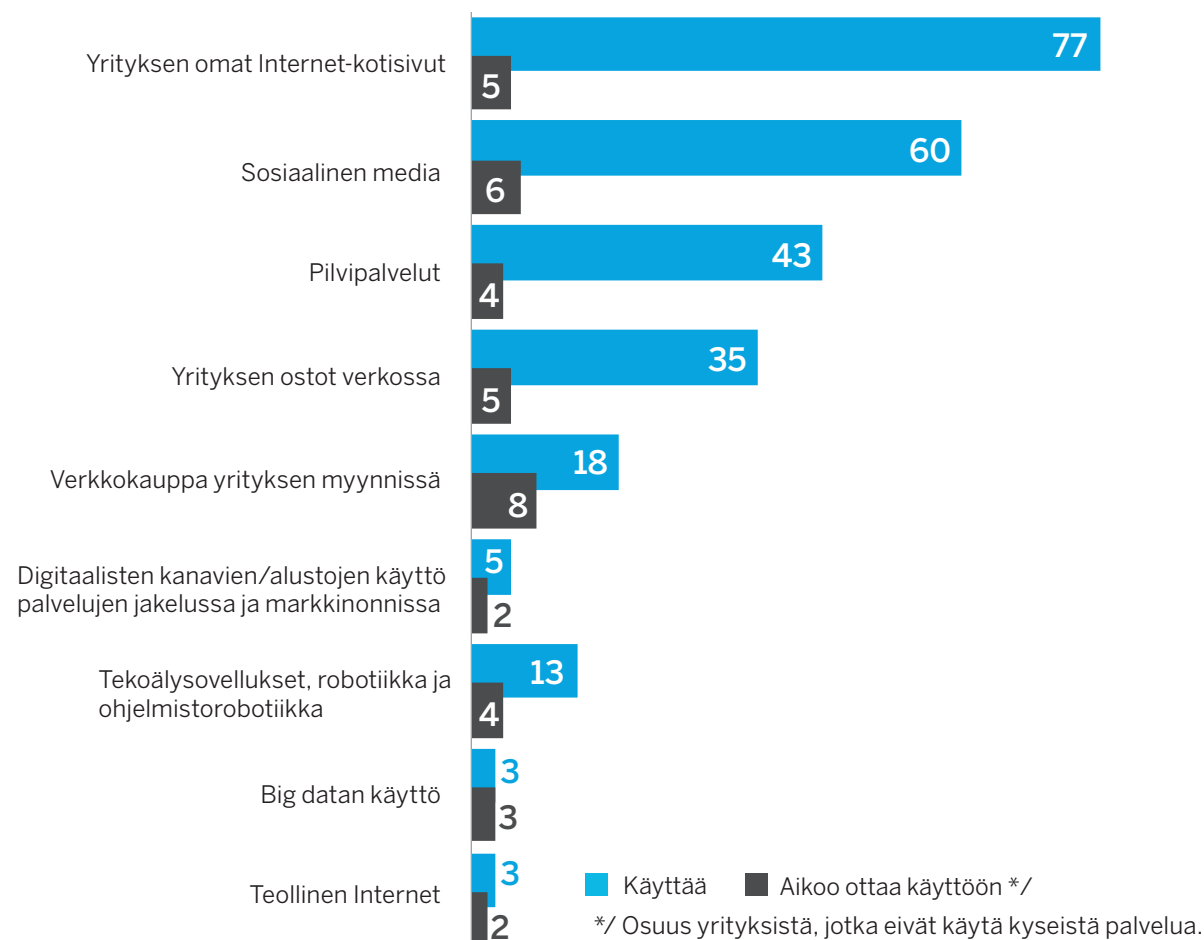
Yritysten toimintaedellytykset muuttuvat yhteiskunnallisten muutosten seurauksena. Pk-yritysten on kehityttävä, jotta ne menestyisivät ja pärjäisivät kilpailussa. Tämä on korostunut koronakriisin aikana, kun ihmisten käyttäytyminen ja yritysten toimintatavat ovat muuttuneet rajusti. Uudet teknologiat, työkalut ja toimintatavat tuovat uuden ulottuvuuden yritysten näkyvyyden ja tuotteiden sekä palveluiden saatavuuden parantamiseen sekä liiketoimintatapojen ja -prosessien kehittämiseen.

Pk-yritysten digitaalisten työkalujen ja palveluiden käyttö on lähes samalla tasolla vuoden takaiseen barometriin verrattuna. Vuosi sitten niiden

käyttö oli hieman kasvanut, mutta koronakriisi ei ole antanut juuri lisäpontta digitaalisten työkalujen laajempaan käyttöön pk-yrityksissä viimeisen vuoden aikana. Ainoastaan yritysten omat internet-kotisivut, jotka ovat yleisin digitaalisuuden hyödyntämismuoto pk-yritysten keskuudessa, ovat lisääntyneet kolme prosenttiyksikköä vuoden aikana. Kotisivujen käyttöönotto lisääntyi rakentamisen, kaupan ja palveluiden toimialoilla. Kasvuhakuisilla yrityksillä omat kotisivut ovat keskeinen osa näkyvyyttä, ja niistä jo 95 prosenttia hyödyntää niitä yritystoiminnassa.

Sosiaalista mediaa käyttää yhä 60 prosenttia yrityksistä. Kasvuhakuisista yrityksistä se on osa liike-

Kuva 25: Digitaalisten työkalujen ja palvelujen käyttö, %

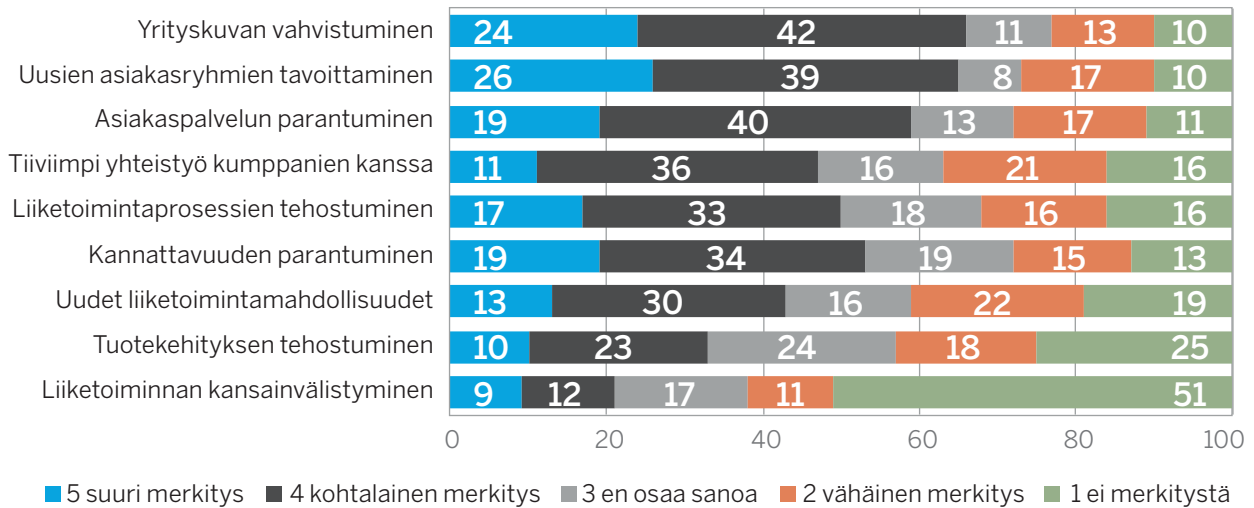
toimintaa 85 prosentilla. Teollisuudessa ja kaupassa sosiaalisen median käyttö lisääntyi, kun taas rakentamisen toimijoilla sen käyttö väheni. Pilvipalvelut ovat käytössä 43 prosentilla yrityksistä. Keskiuurista yrityksistä lähes 80 prosenttia hyödyntää pilvipalveluita. Pienemmillä yrityksillä ne ovat käytössä alle kolmanneksella.

Verkkokaupan kautta liiketoimintaa tekee 18 prosenttia yrityksistä. Kahdessa vuodessa määrä on noussut neljällä prosenttiyksiköllä. Viime vuodesta verkkokaupan käyttö lisääntyi selvästi, kolmella pro-

senttiyksiköllä, vain kaupan alalla. Se on nyt käytössä 39 prosentilla toimialan yrityksistä. Digitaalisista työkaluista verkkokaupan käyttöönottoon aiotaan panostaa eniten seuraavan vuoden aikana.

Yritykset pitävät digitaalisuuden tuomia mahdollisuuksia eri liiketoiminnan osa-alueille pääosin merkittävänä tai kohtalaisen merkittävänä. Digitaalisuudesta koetut hyödyt ovat hieman laskeneet viime syksyyn nähden. Eniten potentiaalista hyötyä tuovat yrityskuvan vahvistaminen ja uusien asiakkaiden tavoittaminen.

Kuva 26: Liiketoiminnan digitalisoitumisen merkitys, %

5.4 PK-YRITYSTEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Pk-yritysten toimintaympäristön muuttumista selvitetään kyselyllä paikallisesta elinkeinoilmastosta. Yrittäjyyteen vaikuttavia paikallisen tason tekijöitä mittaava elinkeinoilmasto koostuu neljästätoista osatekijästä. Vastaajat arvioivat osa-alueiden kehityssuuntaa viimeisen kahden vuoden aikana viisiportaisella asteikolla:

–2 = Kehittynyt merkittävästi heikompaan suuntaan

–1 = Kehittynyt jonkin verran heikompaan suuntaan

0 = Pysynyt ennallaan

+1 = Kehittynyt jonkin verran parempaan suuntaan

+2 = Kehittynyt merkittävästi parempaan suuntaan

Paikallinen elinkeinopolitiikka on kokonaisuudessaan heikentynyt hieman. Selvästi negatiivista kehitystä koetaan sopivan työvoiman sekä alihankkijoiden ja osatoimittajien saatavuudessa. Positiivista kehityskulkua on tapahtunut useissa muissa osatekijöissä. Tietoliikenneyhteydet, viihtyisyys asuinympäristönä ja yritysten väliset yhteistyömahdollisuudet koetaan selvästi parantuneen enemmän kuin heikentyneen. Myös toimitilojen ja tonttien saatavuus on kehittynyt parempaan suuntaan. Liikenneyhteyksien osalta näkemykset ovat kaksijakoisia, mutta kokonaisuudessaan kehitys on mennyt hieman negatiiviseen suuntaan.

Kuva 27: Paikallisen elinkeinoilmapiirin kehittyminen, %

5.5 TYÖPAIKKASOPIMINEN

Työpaikkasopiminen eli paikallinen sopiminen tuo työehtoihin positiivista joustoa. Työpaikkasopimisessa työntekijät ja työnantaja sopivat samoista työehtoihin liittyvistä asioista kuin työehtosopimuksessa, kuten työajoista ja palkoista sekä muista seikoista.

Pk-yrityksistä 39 prosentilla on voimassa oleva yrityskohtainen sopimus työehdoista. Noin 25 prosentilla sopimus koskee sekä työaika- että palkkausta. Työaikoja koskeva sopimus on yhdeksällä prosentilla ja palkkausta koskeva sopimus neljällä prosentilla. Yksi prosentti yrityksistä ilmoittaa, että sopimus koskee muita asioita kuin työaikoja tai palkkausta.

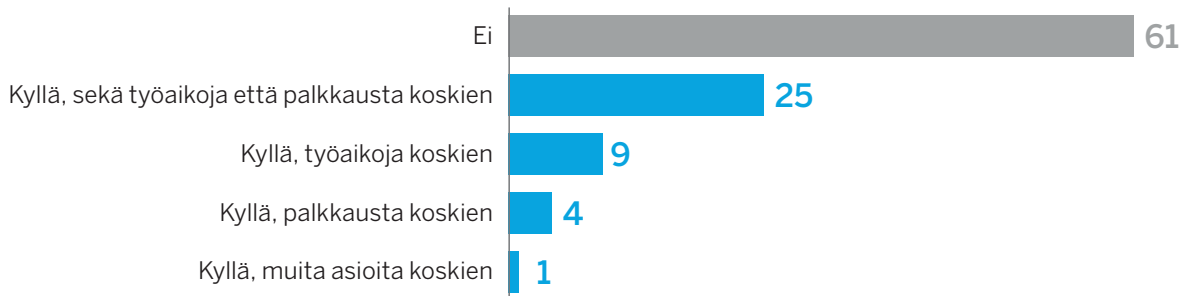
Toimialoittain tarkasteltuna ei merkittävä eroja voida havaita. Ainoastaan kaupassa työpaikkasopiminen on hieman vähäisempää kuin muilla päätoimialoilla. Yleisintä sopiminen on kaikilla toimi-

aloilla sekä työajoista että palkkauksesta. Pienen poikkeuksen muodostaa teollisuus, jossa sovitaan sekä työajoista että palkkauksesta hieman muita toimialoja vähemmän ja vastaavasti pelkistä työajoista hieman useammin.

Kokoluokittain tarkasteltuna työpaikkasopimisessa ei ole suuria eroja, mutta hieman muita enemmän sitä esiintyy 5–9 henkeä ja 50 henkeä tai enemmän työllistävien yritysten joukossa.

Työpaikkasopiminen on vapaaehtoista, ja sen avulla pyritään yhteisestä halusta ja yhteisen menestyksen puolesta palvelemaan asiakkaita mahdollisimman hyvin. Merkittävemmän hyödyt työpaikkasopimisesta on ollut yrityksen kasvulle. Lisäksi se on tukenut henkilöstön määrän optimointia. On kuitenkin hyvä huomata, että 38 prosenttia vastaajista ei ole kyennyt näkemään tai arvioimaan vaikutuksia.

Kuva 28: Työpaikkasopimisen käyttö, %

Kuva 29: Työpaikkasopimisen vaikutukset, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.6 YRITYSTEN KORONATUET JA RAHOITUS

Valtio on tukenut yrityksiä rahoituksella koronakriisissä. Tavoitteena on, että yritykset pystyvät jatkamaan toimintaansa kriisin jälkeen. Tukien avulla on lisäksi pyritty vähentämään yritysten tarvetta lomauttaa henkilöstöään pandemian aikana. Yritysten liiketoimintaa tuettiin myös muun muassa joustavoittamalla lomautusaikaa määräaikaisesti ja verojen maksulykkäyksillä.

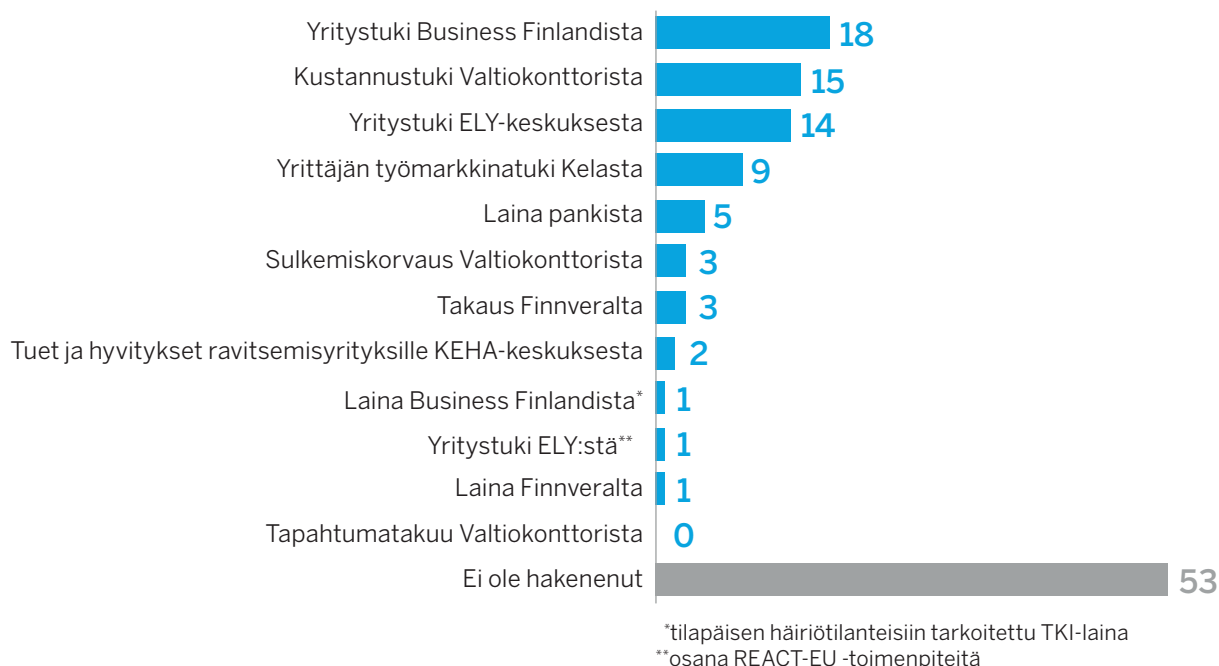
Tukia on myönnetty Suomessa maltillisesti. Rahoitusta on ollut saatavissa useissa eri muodoissa. Joidenkin tukien haku on parhaillaan käynnissä, joidenkin hakuaika on jo päättynyt.

Yrityksistä 45 prosenttia on hakenut koronataukea tai rahoitusta. Yleisintä se on ollut teollisuudessa, vaikka toimialakohtaiset erot eivät ole suuria. Yleisimmin on haettu yritystukea Business Finlandista ja ELY-keskuksista sekä kustannustukea Valtiokonttorista. Lainaa pandemian vuoksi on haettu selvästi vähemmän kuin tukia. Lainaa pankista on

hakenut viisi prosenttia yrityksistä ja Finnverasta noin yksi prosentti. Lisäksi Finnveran takausta on hyödyntänyt kolme prosenttia yrityksistä. Uudenlaisen, määräaikaiseen yrittäjän työmarkkinatukeen on turvautunut lähes yhdeksän prosenttia.

Yritysten koronatuot ja muut rahoitusmahdollisuudet ovat yritysten mukaan toimineet kohtuullisen hyvin. 39 prosenttia kertoo tuen vastanneen yritysten tarpeisiin hyvin ja 28 prosenttia ainakin jossain määrin. Suurinta tyytyväisyyttä on teollisuusyrityksissä, joista 51 prosenttia kertoo tukien vastanneen hyvin yrityksen tarpeita. Alhaisin tyytyväisyys on rakennusalan yrityksissä, joista 33 prosenttia ilmoittaa tukien vastanneen huonosti yrityksen tarpeisiin. Kaupassa ja palveluissa tukien katsotaan vastanneen tarpeisiin jossain määrin. Palveluissa tuot vastasivat yritysten tarpeisiin heikommin kuin muilla toimialoilla.

Kuva 30: Pandemiatukien ja -rahoituksen käyttö, %

Kuva 31: Pandemiatukien ja -rahoituksen toimivuus, %

5.7 YRITYSTEN VALMISTAUTUMINEN KORONAKRIISIN JÄLKEISEEN AIKAAN

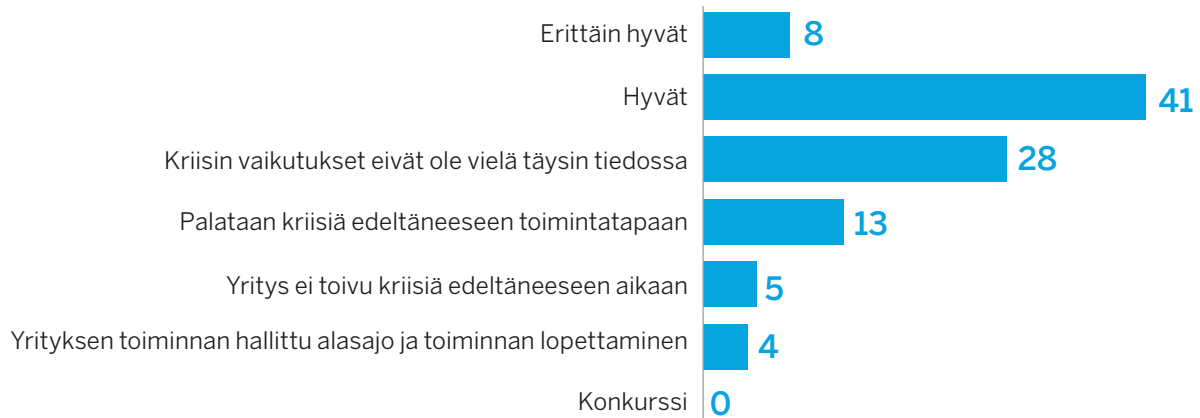
Väistytävä pandemia muuttanee toimintaympäristöä pysyvästi. Nämä muutokset vaikuttavat yritysten menestyksen edellytyksiin. Pärjätäkseen pk-yritysten tulee mukauttaa toimintaansa reagoiden muutoksiin.

Tällä hetkellä enemmistö pk-yrityksistä uskoo onnistuneensa tässä ja kertoo näkymien olevan

erittäin hyviä tai hyviä, joskin lähes joka kolmas pk-yritys ei vielä kykene arvioimaan pandemian lopullisia vaikutuksia yrityksen tulevaisuudelle.

Pandemian takia kulutuskäyttäytyminen muuttuu. Muutos, jonka odotettiin tapahtuvan seuraavan 5–10 vuoden aikana tapahtuukin nyt kahden vuoden sisällä. Kysynnän kasvu tapahtuu uusissa

Kuva 32: Yrityksen tulevaisuudennäkymät, %

kanavissa niin kuluttajakaupassa kuin yritysten välisessä kaupassa. Muuttuva toimintaympäristö haastaa perinteiset tavat tavoittaa asiakkaita. Tämä muutos jää osin pysyväksi.

Pk-yritykset ovat havainneet toimintaympäristön muutokset, ja noin puolet yrityksistä on valmistautunut tulevaan. Uusia tuotteita ja palveluja on

kehittänyt 17 prosenttia yrityksistä ja toimintatapaan on muokannut noin 12 prosenttia yrityksistä. Myös digitalisoituminen on ottanut suuren loikan eteenpäin. Samaan aikaan kuitenkin noin kolmannes pk-yrityksistä ei tunnista tarvetta muutokseen, ja noin kuudesosa uskoo pärjäävänsä palaamalla vanhoihin toimintatapoihin.

Kuva 33: Pk-yritysten toimet pandemian jälkeiseen tulevaisuuteen sopeutumiseksi, %

6. Yhteenveto alueellisista tuloksista

Yleiset suhdannenäkymät vahvistuivat viime kevään barometristä, ja kaikkien alueiden suhdanneodotukset olivat positiivisia. Koko maan parhaat odotukset suhdanteista ovat Pohjois-Karjalassa ja pääkaupunkiseudulla. Pohjois-Karjalassa näkymät parantuivat Pohjois-Pohjanmaan ohella eniten puolen vuoden takaisesta. Etelä-Pohjanmaalla suhdanneodotukset ovat muita alueita heikommat. Myös Etelä-Savossa ja Kymenlaaksossa näkymät ovat selvästi koko maan keskiarvoa alhaisemmat.

Henkilöstön määrän muutosodotukset olivat positiivisia läpi koko maan. Positiivisimmat näkymät henkilökunnan määrän kehityksestä ovat pääkaupunkiseudulla, Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Suurin saldoluvun nousu nähtiin viime kevään tapaan Kymenlaaksossa ja Lapissa. Myös Hämeessä näkymät parantuivat selvästi. Heikointa kehitystä on odotettavissa Keski-Suomessa, jossa saldoluku jäi lukemaan 2. Saldoluku laski viime keväästä hieman Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa.

Pk-sektorin vientiyrittysten odotukset viennin kasvusta ovat kaikilla alueilla positiiviset. Koko maassa saldoluku jatkoi kevään tapaan nousua, tällä kertaa 12 yksiköllä. Suurimmat odotukset viennissä ovat Pohjois-Savossa, Pohjois-Karja-

lassa ja Päijät-Hämeessä. Voimakkainta nousua puolen vuoden takaisesta tapahtui Pohjois-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä. Vientinäkymissä nähtiin myös useilla alueilla selvää laskua viime kevään barometristä. Erityisesti Hämeessä, Kainuussa ja Satakunnassa saldoluvut tippuivat selvästi. Heikoimmat vientiodotukset ovat Kainuussa ja Satakunnassa.

Tuonnin odotukset olivat muutamaa aluetta lukuun ottamatta positiiviset koko maassa. Suurimmat odotukset tuonnista ovat Hämeessä ja Päijät-Hämeessä. Eniten odotukset nousivat puolella vuodessa Hämeessä ja Etelä-Karjalassa. Heikoimmat näkymät ovat Lapissa ja Kymenlaaksossa, joissa saldoluvut ovat negatiiviset.

Investointiodotusten saldoluvut ovat suurimmalla osalla alueista negatiiviset. Investointinäkymät jäivät heikoiksi etenkin Kymenlaaksossa, Etelä-Pohjanmaalla ja Päijät-Hämeessä. Positiivista kuitenkin on, että useammalla alueella investointien saldoluku nousi keväästä plussan puolelle. Erityisesti Etelä-Savossa, Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla näkymät ovat jo selkeästi positiivisen puolella. Lapissa, Satakunnassa ja pääkaupunkiseudulla investointiodotukset nousivat eniten viime kevään barometristä.

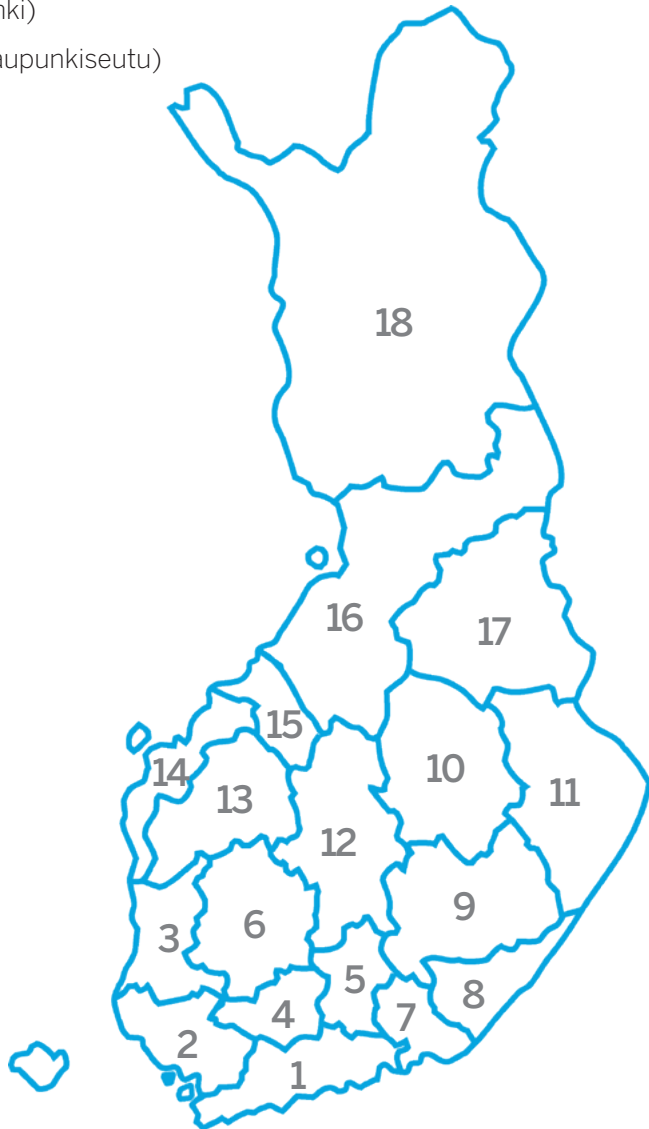
Taulukko 25: Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana, saldoluviut

	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Vientiyritysten odotukset viennin arvosta	Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvosta	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Innovaatiot, tuotanto ja tuotteiden kehitys
Etelä-Karjala	19	27	7	-10	32	47	40	8	18	5
Etelä-Pohjanmaa	4	15	6	-12	32	35	48	-6	6	-3
Etelä-Savo	11	20	8	8	39	37	55	1	13	6
Helsinki	30	33	15	7	36	28	42	17	21	23
Häme	27	31	10	-3	18	55	48	3	13	10
Kainuu	21	23	10	-5	4	17	49	13	18	-3
Keski-Pohjanmaa	18	28	10	5	42	14	45	13	15	17
Keski-Suomi	23	22	2	-5	29	43	49	5	22	12
Kymenlaakso	11	24	14	-18	16	-9	51	5	9	6
Lappi	18	27	8	-4	30	-11	43	9	12	16
Pirkanmaa	19	32	13	0	33	40	45	9	23	17
Pohjanmaa	21	26	17	6	45	34	48	9	15	31
Pohjois-Pohjanmaa	28	32	14	-3	49	38	45	4	20	15
Pohjois-Karjala	31	38	17	3	59	39	51	9	29	21
Pohjois-Savo	17	27	10	-3	60	15	44	9	16	14
Päijät-Häme	17	30	10	-11	52	48	44	7	17	6
Pääkaupunkiseutu	31	35	18	9	34	35	43	12	18	21
Satakunta	14	26	7	2	7	4	51	-9	0	2
Uusimaa	19	27	11	-2	35	22	47	8	16	24
Varsinais-Suomi	21	28	10	-4	45	36	45	7	18	10
Koko maa	22	29	12	-1	36	31	46	8	17	15

Pk-yritysbarometrin aluejako

---

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
  - Helsinki
  - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
  - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Keski-Pohjanmaa**
16. **Pohjois-Pohjanmaa**
17. **Kainuu**
18. **Lappi**

SUOMEN YRITTÄJÄT

Kyllikinportti 2, 00240 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 toimisto@yrittajat.fi, puhelin 09 229 221
 yrittajat.fi

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
 www.yrittajat.fi/etelakarjala
 ekytoimisto@yrittajat.fi, puh. 050 325 7518

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
 www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 epy@yrittajat.fi, puh. 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Maaherrankatu 14, 50100 Mikkeli
 www.yrittajat.fi/etelasavo
 esy@yrittajat.fi, puh. 0500 651 312

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Urho Kekkosen katu 2 C, 00100 Helsinki
 www.yrittajat.fi/helsinki
 toimisto.helsinki@yrittajat.fi, puh. 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
 www.yrittajat.fi/hame
 hame@yrittajat.fi, puh. 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26 A, 87100 Kajaani
 www.yrittajat.fi/kainuu
 kainuu@yrittajat.fi, puh. 044 7287 101

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
 www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 kpy@yrittajat.fi, puh. 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 28 B, 40100 Jyväskylä
 www.yrittajat.fi/keskisuomi
 ksy@yrittajat.fi, puh. 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Käsityöläiskatu 4, 4. krs., 45100 Kouvola
 www.yrittajat.fi/kymi
 toimisto.kymi@yrittajat.fi, puh. 044 012 4190

LAPIN YRITTÄJÄT

Aittatie 3, 96100 Rovaniemi
 www.yrittajat.fi/lappi
 toimisto.lappi@yrittajat.fi,
 puh. 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

Kehräsaari B, 2. krs, 33200 Tampere
 www.yrittajat.fi/pirkanmaa
 toimisto@pirkanmaanyrittajat.fi, puh. 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Länsikatu 15, 80110 Joensuu
 www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 merja.blomberg@yrittajat.fi, puh. 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Isokatu 4, 90100 Oulu
 www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 ppy@yrittajat.fi, puh. 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Vesijärvenkatu 15, 15140 Lahti
 www.yrittajat.fi/paijathame
 toimisto@phyrittajat.fi, puh. 050 566 0343

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YRITTÄJÄT

Otakaari 5 A/A Grid/Espoon Yrittäjät
 PL 13100, 00076 AALTO
 www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
 psy@yrittajat.fi, puh. 010 422 1400

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
 www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 toimisto.rannikko-pohjanmaa@yrittajat.fi,
 puh. 050 463 2370

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

Isolinnankatu 24, 28100 Pori
 www.yrittajat.fi/satakunta
 satakunta@yrittajat.fi, puh. 050 312 9301

SAVON YRITTÄJÄT

Kauppakatu 28 B, 3. krs, 70110 Kuopio
 www.yrittajat.fi/savo
 savo@yrittajat.fi, puh. 044 368 0507

UUDENMAAN YRITTÄJÄT

Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
 www.yrittajat.fi/uusimaa
 uusimaa@yrittajat.fi, puh. 010 231 3050

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
 www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
 vsy@yrittajat.fi, puh. 02 275 7100

FINNVERA OYJ

Vaihde 029 460 11
Puhelinpalvelu 029 460 2580
Sähköposti etunimi.sukunimi@finnvera.fi
www.finnvera.fi

PÄÄKONTTORIT**HELSINKI**

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

TOIMIPISTEET**HELSINKI**

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15, rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Piippukatu 11, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. krs, 15140 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 4, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 10 A, 2. krs, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7, 5. krs, 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Frami D, Tiedekatu 2, 60320 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2, 33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4, 00170 Helsinki
puhelin 0295 16001
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Seinäjoen toimipiste
Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35, 6. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

Lahden toimipiste
Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Birger Jaarlin katu 15, 13100 Hämeenlinna
puhelin 0295 025 000
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Kouvolan toimipaikka
Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta
puhelin 0295 029 000
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Cygnaeuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

Rovaniemen toimipiste
Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Valtakatu 28, 94100 Kemi
puhelin 0295 037 000
ely-keskus.fi/lappi

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Yliopistonkatu 38 (Attila), 33100 Tampere
puhelin 0295 036 000
ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

Vaasan toimipiste
Wolffintie 35 B, 5. krs, 65200 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkäsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 028 500
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 3. krs., 80100 Joensuu
puhelin 0295 026 000
ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

Kuopion toimipiste
Kallanranta 11, 70100 Kuopio
Joensuun toimipaikka
Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
Mikkelin toimipaikka
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 026 500
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 5. krs, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Turun toimipiste
Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
ely-keskus.fi/varsinais-suomi
Porin toimipiste
Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 500

Muistiinpanoja

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

Suomen Yrittäjät
Kyllikinportti 2,
00240 Helsinki
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Porkkalankatu 1,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Valtakunnallinen vaihde:
020 460 11
finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
00170 Helsinki

puhelin 010 606 000

tem.fi